

22. заседание

Четвъртък, 11 декемврий 1924 година

(Открито отъ попредседателя д-ръ Б. Вазовъ, въ 16 ч. 20 м.)

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни) Отварямъ заседанието.

(Отъ заседанието сж отсъствуваха следнитѣ народни представители: Алчевъ Афузъ Садъкъ, Ангеловъ Иванъ, Ангеловъ Юрданъ, Возвелчевъ Кривостанъ, Господиновъ Христо П, Деликоцевъ Цанко, Дяковъ д-ръ Цвѣтанъ, Ивановъ Пани, Кабакчиевъ Христо, Казасовъ Димо, Ковачевъ Иванъ, Милковски Александъръ, Мариновъ Владиславъ, Марулевъ Йосифъ, Миновъ Петъръ, Митовъ Димитъръ, Мончевъ Борисъ, Найденовъ Петко, Нешковъ Георги, Парасковъ Василъ, Петриши Николай, Петровъ Борисъ, Петровъ Иванъ, Пехливановъ Костадинъ Колевъ, Поповъ Христо Янковъ, Пъдаревъ Костадинъ, Робевъ Йосифъ, Славковъ Христо, Стайновъ Петко, Стояновъ Станчо, Терзиевъ Иванъ, Хаджиевъ Никола, Храновъ Методи и Черневъ Христо)

Председателството е разрешило отпускъ на следнитѣ народни представители:

На г. Иванъ Караивановъ — 3 дни;

На г. Иванъ Петровъ — 2 дни;

На г. Парашкевъ Димитровъ — 2 дни;

На г. Костадинъ Возвелчевъ — 3 дни;

На г. Александъръ Милковски — 2 дни;

На г. Костадинъ Пъдаревъ — 4 дни.

Г. г. народни представители! Народниятъ представителъ г. Тончо Велиновъ е отправилъ питане до г. министра на земледѣлието и държавнитѣ имоти. Отнася се до пазначеното и уволнението на горски стражари. Препишъ отъ това питане ще се взирати на г. министра за да отговори.

По този случай председателството моли г. г. народнитѣ представители да подаватъ питанията си въ два екземпляра, защото нашата канцелария има много малко персоналъ.

Пристъпваме къмъ първата точка отъ дневния редъ: трето четене законопроекта за допълнение на чл. чл. 16 и 17 отъ закона за търговско-индустриалнитѣ камари.

К. Пастуховъ (с. д.): Искамъ думата.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: По какъвъ въпросъ?

К. Пастуховъ (с. д.): Ще Ви кажа. — Като правите бележка питанията да се подаватъ отъ народнитѣ представители въ два екземпляра, ползувамъ се отъ случая да Ви обърна вниманието, че азъ преди десетъ дни съмъ отправилъ питане до г. министра на външнитѣ работи въ два екземпляра. Азъ се съобразихъ съ Вашата бележка, че ако искаме питанията ни да се удостоаватъ съ побързъ отговоръ, да се подаватъ въ два екземпляра.

М. Дилановъ (з.): И въ 20 екземпляра да ги даваме, пакъ гѣма да ни се отговори.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Вземамъ бележка отъ Вашитѣ думи. Кое е Вашето питане?

К. Пастуховъ (с. д.): Питането се отнася до бѣжанския въпросъ и до приложението на гръко-българската конвенция — единъ въпросъ, който смѣтамъ, че е доста сериозенъ и по който заинтересованиятъ печатъ въ Гърция стана отзвукъ сжщо и въ Камарата тамъ. Възможно е г. министрътъ да е заетъ, но азъ не мога да разбера това отбѣгване — да го нарека направо — да се отговори на едно питане и да се освѣтти народното представителство, както подобава въ случая. Преди три заседания обърнахъ внимание на г. председателя, че съмъ отправилъ питане,

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Ще съобща на г. министра.

К. Пастуховъ (с. д.): И той каза, че ще съобщи. — Смѣтамъ, че този начинъ на отношения съвсемъ не е парламентаренъ.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Ще Ви се отговори.

К. Пастуховъ (с. д.): Нѣма защо толкова да бързате сега, защото азъ желая да си упражня правото.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Разбрахъ.

К. Пастуховъ (с. д.): Нѣма какво да разбирате. Азъ изказвамъ недоволството отъ подобно отнасяне.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Вие искате отъ председателството да обърне внимание на г. министра да Ви отговори — добре.

К. Пастуховъ (с. д.): Азъ ще продължа. Ползувамъ се отъ случая да кажа, че единъ отъ нашитѣ другари още въ началото на сесията е отправилъ сжщо тъй питане до министра на външнитѣ работи, мисля по добруджанскитѣ работи, по и това питане не е удостоено съ никакъвъ отговоръ. Нито парламентарна комисия се свиква, нито на питанията се отговаря. Азъ не мога да разбера това отнасяне, особено по единъ въпросъ, който не е партиенъ, и който не може да се каже, че интересува само една партия, а е въпросъ, който трѣбва да интересува Парламента. Ето защо, наредъ съ неодобрението ми за това отнасяне къмъ питанията на депутатитѣ, азъ Ви моля да направите потребното отъ Ваша страна, за да се отговаря на време и да се изпълнява правилника. Докога ще се боримъ да ни се дава отговоръ на питанията на време?

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. Георги Косовски.

Г. Косовски (з.): Г. председателю! Азъ сжщо така съмъ отправилъ питане до г. министра на правосъдието по отношение задържането на бившия министъръ Цанко Бакаловъ, който нито е съденъ, нито следствие има. Искамъ да знамъ въ какво положение се намира следствието.

Х. Стояновъ (к.): Сжщо и нашата група е отправила питаня.

Д-ръ Н. Сакаровъ (к.): (Къмъ председателстваващия) Както виждате, нито на едно питане не е отговорено. И какво излѣзе? Вие искахте да направите бележка на Камарата, а излѣзе, че Камарата прави на Васъ бележка.

П. Стояновъ (р.): То е, защото питанията не сж дадени въ два екземпляра!

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Моля. Председателството взема подъ внимание това, което казвате.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта за допълнение на чл. чл. 16 и 17 отъ закона за търговско-индустриалнитѣ камари.

Секретаръ Т. Кожухаровъ (д. сг.): (Прочита законопроекта изцѣло, безъ измѣнение)

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: По този законопроектъ има предложение отъ народния представителъ г. д-ръ Илия Караджовъ. Той предлага да се измѣни забележката въ § 2 къмъ чл. 17 така: (Чете) „Думитѣ „месопродавци и колбасопродавци гласуватъ съ търговитѣ“ да се изхвърлятъ, а следъ думитѣ „керемидчи и фотографи“ да се прибавятъ думитѣ „месопродавци и колбасопродавци“.

Има думата народниятъ представителъ г. д-ръ Илия Караджовъ.

Д-ръ И. Караджовъ (з): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Тази малка корекция, която искамъ да направя на законопроекта, е отъ съществено значение за тѣзи две професии, които се визиратъ, а именно месаритѣ и колбасаритѣ. Азъ случайно се срещнахъ съ представители на Занаятчийския съюзъ, и тѣ ме опълномошиха тукъ предъ васъ да изявя тѣхното разбиране, какво месаритѣ не сѫ търговци, а сѫ занаятчии. Въ в. „Касански гласъ“ този въпросъ се третира въ пѣколко броя. Тѣ силно настояватъ на това измѣнение, като достатъчно мотивирано доказватъ, че сѫ занаятчии, а не търговци. Азъ мисля, че въ случая, като се прави такава корекция, преди да е миналъ законътъ за подпомагане занаятитѣ, справедливо е наредъ съ керемидчитѣ, тухларитѣ и фотографитѣ да се включатъ месаритѣ и колбасаритѣ, а търговитѣ нека си гласуватъ отдѣлно.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Петъръ Бъкловъ.

П. Бъкловъ (д. ст): Г. г. народни представители! Действително, въпроса, който повдига г. Караджовъ, заслужава да се спре малко на него. Месаритѣ, месопродавцитѣ и касанитѣ представляватъ нагледъ едно и също съсловие и всѣки ще каже, че касанитѣ и месаринѣ е все едно, обаче има съществена разлика. Едни отъ тѣзи еснафи искатъ да бѣдатъ къмъ занаятчинтѣ, а други къмъ търговитѣ. Тѣзи искатъ да гласуватъ съ търговитѣ, които сѫ месопродавци, безъ да сѫ касани, безъ да сѫ хора специалисти, които колятъ. И затова ние ги раздѣлихме на две. Съ занаятчинтѣ ще гласуватъ касанитѣ професионалисти, които сами продаватъ своя заклянъ добитъкъ, но не можемъ да вземемъ за занаятчи лица чисти търговци, каквито сѫ месопродавцитѣ и колбасопродавцитѣ, които не знаятъ какъ се коли, а иматъ чираци и кафии, които не плащатъ данъкъ занятие. Днесъ месопродовецъ може да бѣде всѣки единъ български гражданинъ, като отвори дюкянъ и си докара месо отъ салханата; такъвъ е раг ехселенсе търговецъ. Защо ще го туряме при занаятчинтѣ, когато той нѣма специалностъ? И за туй ние ги раздѣлихме на касани професионалисти — ония, които колятъ — и тѣ ще бѣдатъ при занаятчинтѣ, и на месопродавци и колбасопродавци — които ще бѣдатъ къмъ търговското съсловие Така искаха тѣ да стане и така ги раздѣлихме.

Председателствующ д-ръ Б. Вазовъ: Правите ли нѣкакво предложение?

П. Бъкловъ (д. ст): Азъ поддържамъ да си остане редакцията на забележката тѣй, както бѣше приета на второ четене.

Председателствующ д-ръ Б. Вазовъ: Има предложение отъ г. д-ръ Илия Караджовъ въ смисълъ: последнитѣ думи въ забележката, а именно: „Месопродавци и колбасопродавци гласуватъ съ търговитѣ“ да се заличатъ, а следъ думата „фотографи“ да се прибавятъ думитѣ „месопродавци и колбасопродавци“.

Министъръ Д. Христовъ: Не съмъ съгласенъ съ това предложение.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Г. министрътъ, не приема това предложение. Който приематъ предложението на г. д-ръ Караджовъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събрането не приема.

Който приематъ на трето четене законопроекта за допълнение на чл. чл. 16 и 17 отъ закона за търговско-индустриалнитѣ камари тѣй, както се прочете отъ г. секретаря, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събрането приема. (Вж. приложение № 7, т. II)

Пристъпваме къмъ втора точка отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за извънреденъ (свръхсметенъ) кредитъ на сума 600.000.000 л.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретарь Г. Кожухаровъ (д. ст): (Прочита изцѣло законопроекта безъ измѣнение)

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Ще гласуваме. Който приематъ на трето четене законопроекта за извънреденъ (свръхсметенъ) кредитъ на сума 600.000.000 л. тѣй, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събрането приема. (Вж. приложение № 8, т. II)

Пристъпваме къмъ трета точка отъ дневния редъ — първо четене законопроекта за освобождение отъ отговорностъ отчетничитѣ при Ямболокото градско общинско управление и при училищното настоятелство, чиито отчетни книжа за времето отъ 1 януарий 1912 г. до 12 октомври 1917 г. сѫ били изгорени отъ пожара, избухналъ на 12 октомври 1917 г.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретарь Т. Кожухаровъ (д. ст): (Прочита изцѣло законопроекта заедно съ мотивитѣ къмъ него — вж. приложение № 15, Т. I)

Председателствующ д-ръ Б. Вазовъ: Който приематъ на първо четене законопроекта за освобождение отъ отговорностъ отчетничитѣ при Ямболокото градско общинско управление и при училищното настоятелство, чиито отчетни книжа за времето отъ 1 януарий 1912 г. до 12 октомври 1917 г. сѫ били изгорени отъ пожара, избухналъ на 12 октомври 1917 г., както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събрането приема.

Пристъпваме къмъ точка четвърта отъ дневния редъ — първо четене законопроекта за допълнение чл. 5 отъ закона за търговията съ външни платежни средства.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретарь Т. Кожухаровъ (д. ст): (Прочита изцѣло законопроекта, заедно съ мотивитѣ къмъ него — вж. приложение № 16, Т. I)

Председателствующ д-ръ Б. Вазовъ: Който приематъ на първо четене законопроекта за допълнение чл. 5 отъ закона за търговията съ външни платежни средства, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събрането приема.

Пристъпваме къмъ точка 5 отъ дневния редъ — първо четене законопроекта за насичане и доставяне на 150.000.000 размѣни медно-никелови монети и изтегляне отъ обръщение единъ и двулвовитѣ банкноти.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретарь Т. Кожухаровъ (д. ст): (Прочита изцѣло законопроекта, заедно съ мотивитѣ къмъ него — вж. приложение № 17, Т. I)

Председателствующ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Христо Мирски.

Х. Мирски (д): Преди да приемемъ настоящия законопроектъ, азъ бихъ желалъ да чия отъ г. министра на финанситѣ защо не се предвиждатъ монети по 50 ст., както бѣше предвидено въ закона, който току-що отгѣняваме съ чл. 3 отъ настоящия законопроектъ; дали вече не съществува нужда отъ такива монети, или още не е дошло време да се създаватъ и такива монети?

Вземамъ поводъ отъ този законопроектъ, за да изтъкна и едно нарушение на нашия основенъ законъ — конституцията, отъ което почитаемия Министерски съветъ да си вземе бележка. Съ закона, гласуванъ и приетъ отъ Камарата и обнародванъ въ брой 16 на „Държавенъ вестникъ“ отъ 19 априлъ 1924 г., ще постановимъ обмѣняването на касовитѣ бонове, които сѫ печатани въ Мюнхенъ и Лондонъ съ цена отъ 1.000 л. Съ законъ отъ 2 май 1924 г. Камарата постанови пускането въ обръщение на мюнхенскитѣ и лондонскитѣ касови бонове, като се шемпелдуватъ съ следния текстъ: (Чете) „Настоящиятъ касовъ боиъ има сила на банкнота само въ вжрешността на царството“. Обаче, за голѣма изненада въ „Държавенъ вестникъ“ четемъ едно постановление на Министерския съветъ, което е издадено 4 дена преди свикването на Камарата — то носи дата 24 октомври 1924 г., подъ № 12 — но силата на което тия бонове отъ дѣня на обнародването на наред-

бата, издадена отъ Министерския съветъ, се изтеглятъ отъ обръщение. Послеж по силата на чл. 44 отъ конституцията всѣки законъ се отгъбнява пакъ съ законъ, желателно е запазватъ почитаемииятъ Министерски съветъ да не прибѣгва къмъ постановленията тогава, когато не сж на лице условията по чл. 47 отъ нашата конституция.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Когато приематъ на първо четене законопроекта за насичане и доставяне на 150 милиона размѣни медно-никелови монети и изтегляне отъ обръщение единъ и двулвовитъ банкноти, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събраниято приема.

Пристъпваме къмъ точка шеста отъ дневния редъ: първо четене законопроекта за настаняване на работа и осигуряване при безработица — продължение на разискванията.

Има думата народниятъ представителъ г. Стойчо Мошановъ.

С. Мошановъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Разискванията по законопроекта за настаняване на работа и осигуряване при безработица излъзоха отъ тѣснитъ рамки на разисквания по законопроекта и взеха размѣри на единъ общи дебати въобщо по работническия въпросъ и по работническото законодателство у насъ. Това разширяване обема на разискванията, споредъ мене, е само отъ полза за народното представителство, защото по тоя въпросъ, безспорно е, че вънъ отъ Парламента, а често пакъ и тукъ инцидентно много се спекулира. Парламентътъ отдавна не е ималъ възможностъ да се спре специално по работническия въпросъ и работническото законодателство, за да може да се чуятъ по-обективни данни и мнения на парламентарнитъ групи въ Народното събрание.

Преди да проследя предшествующитъ оратори и да се спра по-подробно върху въпроситъ, които зачехнаха, азъ ще трѣбва съ нѣколко думи да се спра и на законопроекта, който е предметъ на дневнитъ разисквания. Направи се отъ г. Хараламби Стоишовъ единъ упрекъ, че се било закъсняло въ България съ вънашенето на този законопроектъ. Вѣрно е, че България е една отъ страшитъ, които късно почва официално, чрезъ законодателни мѣрки, да се занимава съ въпроса за безработицата. Това, споредъ мене се дължи на факта, че обективнитъ условия за едно планомерно и резултатно законодателство по въпроса за безработицата у насъ липсватъ. Тѣ продължаватъ да липсватъ и днесъ, обаче все трѣбва да се турн едно начало, да се поставятъ рамкитъ, основитъ за грижи на държавната властъ въ това отношение. Липсватъ условията, защото една политика за борба срещу безработицата и една планомерна работа за настаняване на безработни изисква да имаме на лице едно най-главно условие: да имаме едно уседло работничество, едно професионализирано работничество. А споредъ сведенията, оскѣдни и общи, съ които разполага Министерството на търговията, у насъ срѣдно въ годината се смѣта, че единъ квалифициранъ работникъ промѣнява единъ пътъ своя господарь, а общитъ работници — четири пѣти, които въ нѣко случаи промѣнятъ и своята професия. Безспорно е, че при това положение на работитъ, при едно такова състояние на работническото у насъ, не може да става въпросъ за едно планомерно настаняване на работа, а най-вече за едно осигуряване при безработица. Обаче началото на тоя бавенъ процесъ на професионализиране на българското работничество и на защитата му отъ безработица ще трѣбва да се постави. И тоя законопроектъ именно иде да турн това начало. Когато се разгледама законопроекта на второ четене членъ по членъ, ние ще имаме възможностъ да се спремъ на отдѣлнитъ негови постановления. Сега обаче, трѣбва да заявя, че съ тоя законопроектъ, преди да дойде предъ васъ, обстоино се занима Внешниятъ съветъ по труда, където представителитъ на заинтересованитъ среди у насъ имаха възможностъ, при една по-спокойна обстановка, при една — позволете ми този изразъ — може би по-голяма компетентностъ, да се произнесатъ върху най-големитъ му подробности.

При съставянето на тоя законопроектъ е използвано всичко най-последно, което е далъ опитътъ на чуждитъ страни и се е гледало въ него да залегнатъ всички положени, които най-добре ще могатъ да гарантиратъ интереситъ на работническото у насъ безъ да засѣгнатъ общитъ стопански интереси и нужди на страната. Една отъ придобивкитъ за работническото съ тоя законопроектъ —

въ неговия първи дѣлъ, „настаняване на работа“ — е безспорно създаването на боритъ на труда. Най-главната целъ, която се гони съ създаването на тия борей, е да се създадатъ едини центрове, едини неутрални огнища, където работническото въ България, вънъ отъ политическитъ влияния, вънъ отъ политическитъ козни, да може да се събира, да разисква, да следи и да се информира върху всички въпроси, които интересуватъ професията му и въобще да се информира по всички обществени въпроси, които въ даденъ моментъ го интересуватъ, и където работническото съ течение на времето ще може да има своитъ зали за събрания, където ще има своитъ библиотеки и въобще всички елементи, за да може най-сетне работническото и у насъ да заживѣе единъ правиленъ и спокоеенъ професионаленъ животъ.

Другъ единъ институтъ отъ значение за бъдещето, за правилното развитие на работническото у насъ, е създаването на помирителнитъ съдилища. У насъ до сѣга всички спорове, които възникваха между господари и работници по отношение изпълнението на договоритъ за работа, сж се развивали по единъ много произволенъ начинъ. Тѣ сж били до сега отъ компетентността на обикновенитъ съдилища. Обаче поради голѣмата претрупаеностъ на нашитъ съдилища, съ тритъ имъ инстанции, често пакъ единъ процесъ за споръ по изпълнение на договора за работа се протака две-три години. Безспорно, това бавно уреждане на споретъ по договори за работа винаги е отчайвало работническото да прибѣгва до тия съдилища, защото когато работницитъ сж отивали предъ тѣхъ, поради късното разглеждане на дѣлата, не сж могли да получатъ своевременно единъ резултатъ задължителни отъ уреждането на тия спорове. Отъ г. Илиевъ обаче, вчера се повдигна въпросъ да се разшири компетентността на тия помирителни съдилища, като имъ се даде възможностъ да се намѣсватъ и въ конфликтитъ между труда и капитала. Като идея, това е повече отъ добро, това е най-желателното, което може да бѣде, но да лѣгне това въ настоящия законопроектъ не му е нито мѣстото, нито нѣкъ се има възможностъ да се направи, защото въобщо днесъ още не се възприема задължителния арбитражъ при конфликтитъ между труда и капитала. Задължителниятъ арбитражъ може би тукъ-тамъ въ програми, въ крайни единични искания да стов, обаче въ положителното законодателство никоя страна не е пребѣгнала къмъ него. А ако се касае за тѣзи помирителни съдилища да се даде факултативно право — когато ги сезиратъ две страни, да разрешаватъ спора — безспорно е, че тѣзи помирителни съдилища, въ този си съставъ и съ тѣзи функции, които имъ определя закона, ще могатъ съ пълна свобода и съ вечкия авторитетъ да се намѣсватъ въ подобни конфликти. И желателно би било по-често да се прибѣгва къмъ тѣхъ и тѣхнитъ решения да бѣдатъ отъ естество да отстраняватъ конфликтитъ между труда и капитала.

Дѣлъ втори на този законопроектъ се отнася до осигуряването при безработица.

Г. г. народни представители! Никоя проблема, по признанието на всички, които честно мислятъ по въпроситъ, касаещи се за работническото, не е по-тежка отъ проблемата за безработицата. Тя по своето естество не прилича на другитъ рискове, на които е възложено работническото. Тя не се подава нито на една определена статистика, нито пакъ въ венчкитъ страни еднакво се развива. Въпроса за заболяемостта на работническото, въпросътъ за злополукитъ при работата горе-долу сж нормализирани, горе-долу сж могли да бѣдатъ ограничени въ известни рамки и да бѣдатъ по-основно проучени. Обаче въпросътъ за безработицата е единъ въпросъ, който остава още като — позволете ми този изразъ — една загадка, една енигма. Още по-мъченъ е този въпросъ у насъ, гдето въ този моментъ не разполагаме — за жалостъ, за нашъ пасивъ — съ абсолютни никакви конкретни и положителни данни за състоянието и числото на безработнитъ. Преди войнитъ ние знаехме, че голѣма частъ отъ балканското население у насъ емигрираше въ Америка, друга голѣма частъ емигрираше временно въ Ромѣния, като строителни работници, а трета частъ емигрираше въ Русия и въ Унгария, като градинарски работници. Безспорно е, че тая емиграция тогава би трѣвало да се обясни съ излишето на работни ръце у насъ и съ нуждата да намѣрятъ хората по-добро и по-лесно препитаване вънъ.

Следъ войнитъ, тия наزاریца за българската работна рѣка, най-главниятъ отъ които бѣше Русия, се затвориха. Въ Ромѣния наши строителни работници отъ Балкана, на-

мират една голѣма конкуренция вече отъ мѣстнитѣ работници, отъ работницитѣ въ самата Ромѣния. Отъ друга страна, по-низката ромѣнска валута не окуражава нашитѣ работници, особено строителнитѣ, да търсятъ препитанието си тамъ. Сѣмшата низка валута почти е затворила вратитѣ на нашитѣ градинари въ Унгария; а свършено малка частъ преминава границитѣ на Чехословакия. Безспорно е, че така, по логически разсъждения, а не по статистически положителни данни, при това положение можемъ да кажемъ, че у насъ все ще има единъ излизитѣл на работна рѣка въ тия браншове на производството. Специално, по отношение на строителнитѣ работници, безспорно фактъ е, че се чувствува единъ излизитѣл на работна рѣка. Но както казахъ, всичко това е предположение. Една специална и почиваша на проверени данни статистика липсва.

Средствата за борба срещу безработица въ чужбина до преди нѣколко години бѣха само субвенциитѣ, помощитѣ, които общинитѣ даваха въ известенъ моментъ, въ известни епохи на безработица въ дадена областъ. Даваха се периодически помощи. Една обща система, една трайна система на застраховка срещу тоя рискъ на безработица ние забелѣваме да се установява, почти въ всички държави на Европа, едвамъ въ последнитѣ две години подъ патиска и дейността на Международното бюро на труда. Ние сме първитѣ между нашитѣ съседи, които внесеме единъ законопроектъ за борба срещу безработицата, посредствомъ застраховката.

Тая система, обаче, нека да не създава много голѣми надежди, че е едно рационално, изключително и последно средство, което ще изкорени безработицата въ дадена страна. Преди всичко по своето естество, като застраховка, за да може тя да бъде полезна и да удовлетворява нуждитѣ, нужно е образуването предварително на единъ голѣмъ резерв, фондове, отъ които да може да се дава помощъ въ случай на безработица. И, както виждате отъ самия законопроектъ, нужни сѫ предварително, въ продължение на две години, 52 седмични вноски, което значи единъ работникъ въ продължение на две години всека седмица редовно да е плащалъ своитѣ вноски, за да може да се ползува отъ правото да получи помощъ въ случай на безработица. Тоя фактъ показва, че отъ тая помощъ срещу безработицата могатъ да се ползватъ само уседнали, установени, професионализирани работници — само тия, които въ продължение на две години сѫ работили редовно, поддържали сѫ редовно своитѣ осигурителни книжки. Обаче голѣма частъ отъ тѣй разрѣшеното работничество у насъ, което днесъ се залавя тукъ на работа, утре промѣня своя господарь, цѣлата категория на тѣй нареченитѣ общи работници, не поради наше и на законодателя нежелание, но поради естеството на самата система на застраховката срещу безработица, не може да се обеме и не може да се ползува отъ тоя законъ. Излишно е да ви навеждамъ тукъ примѣра за свърхчовѣшкитѣ борби — може би изразитѣ е силенъ — които въ Англия, съ всичкитѣ пейни прѣчителства — консервативно, либерално, а напоследѣтъ и правителството на г. Макдоналда — сѫ водили срещу тоя бичъ. И единъ отъ упрецитѣ, които бѣха отравени къмъ работническото правителство въ Англия, бѣше този, че въ продължение на неговото кратко стоене на властъ то не можа да се справи съ тази проблема по единъ радикаленъ начинъ. Този фактъ трѣбва да убеди всички, че и тамъ не злата воля на работническото правителство е била причината да не се разреши единъ въпросъ, който, може да се каже, стопански и политически души въ този моментъ Англия, а причината се крие въ мъчнотията, въ сложността на проблемата и въ малкото радикални мѣрки, които досега опитътъ е могълъ да създаде за борба срещу тоя работнически рискъ. Следователно, щомъ като е така сложна тая проблема за безработицата, яско е колко дозано мнение трѣбва да е ималъ г. Хараламѣн Стояновъ — първиятъ ораторъ по този законопроектъ — за слушателитѣ си, за да изгѣе да говори тукъ съ единъ патосъ, съ една положителностъ, че това, което се дава на българското работничество, не е нищо друго, освенъ една задългалка за тонковитѣ и една трошница, която се подхвърля на българското работничество. Г. Стояновъ имаше толкова по-малко право да говори по тоя въпросъ съ такава лекота, защото известно е, че въ Русия голѣмиятъ въпросъ за безработицата е най-слабо разрешенъ и най-малко грижи сѫ положени тамъ за безработитѣ. На г. Хараламѣн Стояновъ се тектосе отъ руски законъ мога да му докажа — когато той поиска — че случаитѣ, при които

единъ работникъ може да откаже работата, която му се предлага и същевременно да има право да се ползува отъ застраховка, въ нашия законъ сѫ предвидени много повече; следователно той е много по-либераленъ, отколкото законътъ на съветска Русия.

Ще ми позволите да ви дамъ нѣколко данни за общото число на безработитѣ въ съветска Русия за времето отъ януарий 1922 г. до августъ 1923 г. — както виждате, данитѣ сѫ съвременни. Безработицата почна отъ януарий месецъ 1922 г. съ 67.100 души безработни, увеличавайки се до края на 1922 г. на 291.800 души. На януарий месецъ 1923 г. има едно намаление на 282.800 души, за да дойдемъ въ августъ месецъ съ 455.100 безработни. Както виждате, едно системно увеличение на безработитѣ въ Русия.

Х. Стояновъ (к): Сравнено съ населението въ България и въ Русия, то е нищо.

С. Мошановъ (д. ср): Г. Стояновъ! Имайте търпение да ме послушате. Какво е положението тамъ въ сравнение съ България — върху това азъ ще се спра по-нататъкъ. — Азъ искамъ да кажа, че една страна, която за васъ е идеалъ, отъ 1922 г. започва съ 67 хиляди души безработни и въ разстояние само на една година стига на 455 хиляди души — едно ошесторяване. Ако вие, комуниститѣ, имате система и ако всички ваши пренорѣжи сѫ ханове „лишкѣ“ за злинитѣ, които душатъ работническото, защо не приложихте вие вашата система, като не одбръгате ваната, за да спрете този ръстъ на безработицата въ Русия, която, както виждате, тамъ крачи съ гигантски крачки?

За дейността на съветското бюро за настаняване на безработитѣ. На всеки 100 души търсящи работа въ 1922 г. то е могло да намѣри работа само на 56.4 безработни; въ 1923 г. има единъ прогресъ — на 62.1. Не казвамъ това като упрекъ, но искамъ само да кажа, че тѣзи стопански явления по нѣкой нѣтъ се дължатъ на причини неумолими, поради които и при най-малко грижа и при най-добра воля не може да се постигнатъ ония резултати, които вие желаемъ. Може ли, тогава съ тази лекота, съ която вие, г. Стояновъ, се отнесохте, да се казва, че тукъ се касае за злата воля на капиталиста, на спекуланта и да извините цѣлия речникъ, който вие употребявате.

По отношение системата на застраховкитѣ въ Русия. Отъ 454 хиляди безработни презъ 1923 г. юний месецъ, получили помощъ, само 51 хиляда, т. е. 403 хиляди души сѫ останали вънъ отъ правото и възможността да получатъ помощъ. Значи срѣдно 10—11% отъ безработитѣ въ съветска Русия, които сѫ осигурени и иматъ право да получаватъ помощъ, сѫ могли да получатъ такава, поради средствата, съ които разполагатъ тѣзи фондове. А защо, г-да, не разполагатъ тѣзи фондове съ средства? Това се дължи на малката грижа — може-би за васъ това да е изненада — която работническото съветско правителство полага, за да накара тѣзи, които сѫ задължени да внасятъ вноски за фонда безработица, да изпълняватъ това свое задължение. Споредъ официалнитѣ сведения, отъ 1748 държавни предприятия, задължени да внасятъ вноски въ фонда, само 399 внасятъ тѣзи вноски; отъ 281 кооперативни предприятия, само 69 си внасятъ вноскитѣ; отъ 211 предприятия държавни, дадени подъ наемъ на частни лица, само 80 внасятъ; отъ 1150 частни предприятия, само 836 внасятъ своитѣ вноски. А когато — особено при застрахователната система, където се касае за математика, а не се касае нито за политика, нито за демагогия — две трети отъ тѣзи, които трѣбва да внасятъ суми въ фонда за безработица, не ги внасятъ, безспорно е, че ще се достигне до това положение, което имаме въ Русия, че на 454 хиляди души безработни да се дава помощъ само на 51 хиляди души. А по този лонъ „капиталистически“ законопроектъ, г. Стояновъ, всеки единъ работнически, който е приетъ да бъде застрахованъ, ще си получава помощта, която му се дава по силата на закона.

Х. Стояновъ (к): Нѣкакви 8 л. дневно, за единъ хлѣбъ!

С. Мошановъ (д. ср): Нѣкакви 8 л. за единъ хлѣбъ! Вие сами предвратате да Ви кажа какво е отношението на помощта въ съветска Русия сирѣмъ минималния работнически бюджетъ.

Х. Стояновъ (к): Много се съмнявамъ въ Вашитѣ цифри.

С. Мошановъ (д. сг): Г. Стояновъ! Вие, ако имате понятие за честъ споредъ Вашата, може да се съмнявате. Азъ съмъ черпилъ всички тѣзи сведения документално отъ една книга, издадена отъ Международното бюро на труда специално върху трудовитѣ условия въ съветска Русия, където е показано срещу всѣка цифра отъ кой руски официаленъ източникъ е взета. Ако Вие не сте прочели тази книга, мога да Ви я дамъ да се просвѣтите.

Но вследствие апострофа на г. Стояновъ, нека се спра върху този важенъ въпросъ: каква частъ отъ дневната надница съставлява помощта, която се дава въ съветска Русия? Презъ м. януарий 1923 г., ако се приеме, че надницата е 100 л., дава се само 7-30 л. — това сѣ относителни цифри; презъ априлъ сѣ увеличава на 9-8, а презъ м. юний — последния месецъ, за който има сведения Международното бюро на труда, се дава 11-7.

Дадохъ ви тѣзи цифри, г. г. народни представители, за да подкрѣпя именно мисълта си и да ви изтъкна всичкитѣ мъчнотии, които биха се срещнали при приложението на този законопроектъ у насъ, за да стане действително едно дѣло, което да може отчасти поне да облекчи риска отъ безработица. Г-да! Опасни сѣ, вредни сѣ заблужденията, каквито се пускатъ отъ тази страна (Сочи комуниститѣ); ще се има полза само тогава, когато на проблемата за безработицата се погледне съ всичката искреностъ и сериозностъ. И азъ не мога да не изразя моето задоволство отъ спошната речъ на нашия другаръ г. Илиевъ, човѣкъ, излѣзълъ отъ работническата сръба, който, въпреки опасността да бѣде критикуванъ отъ тази страна (Сочи комуниститѣ) като оръдие на капитала, имѣ искреността и подготвеността да може съ всичката сериозностъ да изнесе този въпросъ.

Като се задоволявамъ само съ тѣзи данни по отношение на законопроекта, който е предметъ на вашето обсъждане, ще ми позволите да се спра на нѣкои отъ въпроситѣ, които ораторитѣ преди мене зачехнахъ въ връзка изобщо съ работническия въпросъ и работническото законодателство у насъ.

Г. г. народни представители! На българския работникъ у насъ, за нещастие и за държавата, и за народното стопанство, и за самото работничество, се е гледало може-би съ известно предубеждение. Отъ мнозина, които не гледатъ съ добро око на работническото законодателство, ние сме чували често пѣти да разправятъ за малката продуктивностъ на българския работникъ и че българскиятъ работникъ, поради малката му производителностъ, не могълъ да претендира за това покровителство, което се дава на западно-европейския работникъ. Нека си признаемъ, че тази легенда е заразила може-би голѣма частъ отъ българското общество. Обаче следъ анкетата, която ние направихме въ държавнитѣ стопанства и впечатленията, които добихме отъ условията на труда въ тѣзи стопанства, което извика у насъ нуждата да сравнимъ тѣзи трудови условия съ трудовитѣ условия въ частнитѣ стопанства, азъ днесъ мога да заявя съ положителни данни, съ провѣрени цифрови данни, че българскиятъ работникъ е единъ отъ рѣднитѣ, който следъ войната, вмѣсто да намали интензивността на своята работа, я е увеличилъ. За да докажа това си твърдение, азъ ще си послужа само съ две производства, които, обаче, по своя характеръ и обемъ могатъ да дадатъ истинска картина въ това отношение.

Първото производство, това е минното производство и главно мината „Перникъ“. Азъ останахъ очуденъ, когато видяхъ една международна анкета върху минното производство въ цѣлия свѣтъ, издадена отъ Международното бюро на труда, където има сравнителни диаграми за производителността на рудничаря долу въ рудника, видѣхъ, че българскиятъ рудничаръ стои на първо мѣсто по производителностъ; следъ него иде английскиятъ, следъ английския, белгийскиятъ, френскиятъ и на последно мѣсто полскиятъ. Тѣзи сведения, върху които Международното бюро на труда е градило своитѣ заключения, сѣ дадени отъ българската статистика и сѣ провѣрени гукъ на мѣстото отъ пратеника на Международното бюро на труда г. Мило преди две години, когато е идвалъ въ България. Безспорно е, че когато говоря за производителността на рудничаря въ мината „Перникъ“, азъ разбирамъ долу, въ рудника; иначе изобщо, производителността на работника въ мината „Перникъ“ стои най-долу, по-ниска нѣма. Но това се дължи на начина на стопанисване на мината, това се дължи на голѣмата частъ на свѣрхтерени работници, които се явяватъ единъ видъ като паразити върху труда на рудничаря долу въ рудника. Независимо отъ

това, трѣбва да се има предъ видъ, че нашата мина „Перникъ“ се експлоатира при едни извънредно благоприятни условия, поради идеалнитѣ пластове, а специално напр. въ рудника „Копчанъ“ се работи просто карьерно, на открито, и сѣ разрушаване съ тротилъ. Г. г. народни представители. Споредъ даннитѣ на Международното бюро на труда и на нашата статистика, рудничарѣтъ долу, въ рудницата, копае два тона и 200 кгр. дневно; да го намалимъ наполовина, да бѣде 1.100 — вследствие по-добритѣ условия за работа — то се равнява пакъ приблизително на това количество, което английскиятъ рудничаръ изкарва, именно 1.000 кгр. дневно. Значи, българскиятъ работникъ е достатъчно напредъ по отношение интензивността на своя трудъ. Специално за интензивността на труда на английския рудничаръ е характерно, че отъ 1914 г. до 1922 г. той е запазилъ тонътъ въглица като свое дневно производство.

Втори родъ производство — машинното. Може да се каже, че България, въ лицето на жельзнопѣтната работилница въ София, има една уредена по западенъ начинъ работилница. Отъ сведенията, които ни се дадохъ, за интензивността на труда тамъ отъ 1919 г. — значи годишната следъ войната — до днесъ, потвържда се голѣмиятъ и важенъ фактъ, че българскиятъ работникъ, далечъ отъ да лентяйствува, развива единъ интензивенъ трудъ и е увеличилъ въ локомотивното отдѣление интензивността на труда си съ 39-65% сравнително интензивността на труда му презъ 1919 г., а въ вагонното отдѣление това увеличение възлиза точно на 33%. И това, г. г. народни представители, става въ едни стопанства държавни, за които ние сме навикнали да говоримъ налѣво и надѣсно, че тамъ господарското око не е тѣй зорко. Това нѣщо ще ни доведе до заключението че действително интензивността на труда на работникъ следъ войната, като общъ феноменъ у насъ въ държавнитѣ предприятия, е увеличена, когато на западъ като общъ феноменъ имаме намаление на интензивността. Сжщото ще трѣбва да приемемъ à priori и за частното производство.

Отдавайки по този начинъ заслуженото на българския работникъ, да видимъ какво е направено за него отъ неговитѣ работодатели по отношение надницата, и отъ българската държава, по отношение законодателството, покровителствуващо труда.

Г. г. народни представители! Дълга да ви заявя, че азъ искахъ съ даннитѣ най-напредъ себе си да убѣдя, и следъ това да ви покажа въ какво отношение се намира изобщо съ поскъпването на живота надницата, която българскиятъ работникъ получава въ тоя моментъ, и ако е възможно, да направя едно сравнение между тази надница и онази на надничаритѣ въ другитѣ страни.

По данни, извлѣчени отъ месечнитѣ статистически сведения на нашата Дирекция на статистиката, се вижда, че общиятъ индексъ на поскъпването за 1924 г., м. априлъ — това сѣ последнитѣ данни — е 36. Надницата е увеличена между 28 и 30 пѣти, а курсътъ на лева спрямо една отъ най-стабилнитѣ монети — долара — е 30. Стъгласно тия данни, ако се приеме, че надницата, която е получавалъ работникътъ въ 1914 г. е 100, дневната му надница е 84. Безспорно е, значи, че днесъ българскиятъ работникъ получава по-малка реална надница отъ тая, която е получавалъ презъ 1914 г. Но, г. г. народни представители, като се има предъ видъ тежката стопанска криза, която мъчи нашето производство, като се взематъ предъ видъ всичкитѣ тия — да не ги изброявамъ — сложни политически и стопански проблеми, които у насъ се навѣрвиха една следъ друга, величината на реалната надница у насъ е утешителна. Тя ще ви се види, г. г. народни представители, много повече утешителна, ако я сравнимъ съ даннитѣ за другитѣ държави.

Въ октомврийската книжка на „Revue internationale du travail“, което се издава отъ Международното бюро на труда, сѣ помѣстени данни за реалната заплатата на работничеството въ различнитѣ столици на свѣта. Англия е единствената държава въ Европа, която може да каже: азъ плащамъ въ 1914 г. на своя работникъ 100, днесъ му плащамъ пакъ 100. Всички други държави въ Европа плащатъ една реална заплатата по-малка отъ тая презъ 1914 г. Въ Амстердамъ реалната надница е 89, за България, запомнете, е 84; въ Брюкселъ е 59, въ Християния — 72, въ Лисабонъ — 32, въ Лондонъ — 100, въ Мадридъ — 57, въ Милано, — 46, въ Парижъ — 73, въ Прага — 56, въ Римъ — 46, въ Стокхолмъ — 81, въ Варшава — 83, въ Виена — 47.

Отъ тази статистика, резултатът на обстойни проучвания, направени от един институт, който е въ състояние да се добере до обективни данни и който третира тая въпрос от гледище чисто научно и съ една любов към работничеството, излиза, че днешната заплата на българския работник спрямо тая въ 1914 г. е въ едно отношение, което далеч не е запазено въ много и много други страни. Не говоря за величината на надницата въ столиците на победените страни, като Виена, Берлин — даже спрямо страните победителки ние сме могли да запазим един коефициент доста утвъртелен.

Н. Тарашмановъ (к): Моля Ви се, г. Мошановъ, кой е далъ тия сведения за България на това Международно бюро за труда?

А. Сталийски (д.сг): Комунистическата организация!

Н. Тарашмановъ (к): Вие самъ който живите въ България, вървате ли въ тия данни? Допускате ли, че българският работник получава почти мирновременната си надница?

С. Мошановъ (д.сг): Г. Тарашмановъ! Какво вървамъ азъ и какво вървате Вие, мисля, че това е въпросъ на субективни схващане. Не съмъ азъ който ще кажа, че днесъ работничеството въ България благоденствува, че живее въ излизество, че живее въ разкошъ. Когато ще трѣбва да се третира единъ такъвъ въпросъ, като тоя за надницата — азъ ще дойда и до Съветска Русия, за нея имамъ една специална таблица — ще трѣбва да се гледатъ общите стопански условия въ цялата свѣтъ, въ други много по-напреднали индустриални страни, въ страни много по-здрави стопански, отколкото нашата. И когато ние виждаме, че по отношение положението презъ 1914 г., сме запазили единъ сравнително издигнатъ процентъ, трѣбва съ по-голямъ спокойствие да гледаме на този въпросъ, да правимъ усилия да подобримъ положението на работничеството, за да го издигнемъ до положението, каквото бѣше презъ 1914 година. Днешното тежко положение не никакъвъ начинъ не оправдава голѣмата демагогия, това човъркале раяти въ работничеството, което Вие, г. Тарашмановъ, и Вашите приятели правите, за да тровите душата, настроението и менталитета на българския народъ.

Н. Тарашмановъ (к): Отговорете на въпроса, който Ви зададохъ.

С. Мошановъ (д.сг): Предъ тѣзи данни, които не съмъ, а съ на единъ институтъ, съ международно значение, съ свой авторитетъ, ще трѣбва да се преклоимъ и ние, и Вие, г. Тарашмановъ, колкото и неприятно да ви е това.

Н. Тарашмановъ (к): Тоя процентъ е измисленъ.

А. Сталийски (д.сг): Всичко, което говори вчера Хараламъ Стояновъ, бѣше измислено. И Вие приказвате за измислено! Трѣбва малко повече съвестъ.

Н. Тарашмановъ (к): Отъ къде Международното бюро на труда е вземало тѣзи сведения?

С. Мошановъ (д.сг): Почакайте, г. Тарашмановъ, който толкова много сте любознителъ, да Ви кажа. Обаче изглежда, че Вие нищо друго не четете, освенъ вашите вестници, и по тоя въпросъ не желаете да се интересувате. Азъ не Ви казвамъ мой измисленъ изчисление, това не е моя заслуга; азъ се крия задъ авторитета на единъ институтъ, който днесъ прави закони по тѣзи работи.

Н. Тарашмановъ (к): Кой даде сведенията на тоя институтъ — това питамъ азъ. Тѣзи сведения съ дадени отъ България (Възражения отъ стенографитѣ)

С. Мошановъ (д.сг): Г. Тарашмановъ! Мисля, че когато единъ народенъ представителъ говори тукъ и казва възторженъ, отъ който се ползува, достатъчно е да му вървате за момента, а следъ заседанието азъ ще Ви дамъ тази книжка, въ която въ пѣли три страници е указано отъ къде се взематъ данните, документите, и съ турени всичките математически формули, по които се правятъ тѣзи изчисления. Ако не могатъ да задоволятъ Вашата компетентностъ, това е Ваша работа; мене напълно ме задоволяватъ.

Стигамъ господа, до въпроса за реалните заплати въ Съветска Русия и мога предварително да удовлетвори любознителството на г. Тарашмановъ: сведенията съ взети отъ официалната руска статистика.

А. Сталийски (д.сг): Може и тѣ да не съ върни. Штуквали съ съ буржоазна поща.

Д. Мишайковъ (д.сг): (Къмъ комунистите) Вие правите конспирации и заблуждавате нещастното българско работничество.

С. Мошановъ (д.сг): Г. г. народни представители! Въ Русия, следъ установяването на съветския режимъ, въ 1918 г. работническата надница е представлявала само 40.9% отъ действителната надница презъ 1914 г.; презъ 1919 г. тя е представлявала само 30.8%; презъ 1920 г. — 32.4%; презъ 1921 г. — 31.6%; презъ 1922 г., за първата половина — 37.2%; презъ цялата 1922 г. — 48.7%. Това е положението въ Съветска Русия.

Х. Майеръ (д.сг): И за месеци не имъ е платено.

А. Сталийски (д.сг): Тарашмановъ! Не се чува. (Смѣхъ и верѣтъ стенографитѣ)

С. Мошановъ (д.сг): Ако се направи едно сравнение между тѣзи надници, които получава руският работник и минималния бюджетъ, който е нуженъ за единъ работникъ за да живее, ще се види, че съставляватъ за 1922 г. само 21.4%, за 1923 г., м. януарий 21.5%, съ тенденция на увеличение, за м. септември 21.6% отъ необходимия доходъ.

А. Сталийски (д.сг): Ако е по-хубаво, и Тарашмановъ ще отиде тамъ.

С. Мошановъ (д.сг): Ако е въпросъ на тая тема да правимъ демагогия, ще трѣбва да говоримъ за приемиите на г. Раковски въ Парижъ, за апартаментите въ хотелъ „Мюрисъ“, където спизатъ само короновани владетели; по тѣ съ въпросъ на страсти, на политика, тѣ съ въпросъ за възгъ, за събранията по мегданите. Азъ искамъ да се ограничи, и ще ви моля да ме оставите при една по-спокойна атмосфера да развеквамъ тоя въпросъ.

Министъръ Я. Стоенчевъ: Има ли 8-часовъ работенъ день въ Русия?

С. Мошановъ (д.сг): Ще дойда и до 8-часовия работенъ день тамъ. Не искамъ да си развалямъ плана на работата. — Идвамъ на единъ другъ въпросъ — за законите, покровителстващи труда въ България. Г. г. народни представители! Ако искаме на този въпросъ да си отговоримъ спокойно и безъ предубеждение, ние не можемъ да не констатираме, че всичко това, което прогресътъ, напредъкътъ и опитътъ на западните страни съ дали по отношение защитата на работничеството, българският законодател го е възприелъ; той е извалявалъ своя дългъ. Законътъ за хигиената и безопасността на труда — по свидетелстването отъ тази трибуна на г. Величковъ, който е извалявалъ отъ работническата срѣда — е единъ отъ най-модерните закони въ България. Изработенъ е проектъ за неговото подобрене.

Въ по-миналото заседание се оттегли законопроектъ за изменение и допълнение на закона за хигиената и безопасността на труда, защото той трѣбва да се разшири и да мине презъ Вишния съветъ на труда, преди да дойде до нашето обсъждане — както е заведена практиката у насъ. Въ България има пълна закрива на женския и детския трудъ. У насъ вече има пълна система на обществените осигуровки, която дава възможностъ на нашия работникъ малко по-спокойно да гледа на своето бъдеще и да счита, че той горе-долу е осигуренъ. Фондътъ за обществените осигуровки се развива съвършено правилно. Отпушането на работническите неспии става въ присъствието на представителя на синдикалната централа г. Григоръ Дановъ и на народния представителъ г. Величковъ. Както виждате, дадени съ всички условия, щото законътъ за обществените осигуровки да бѣде една ефикасна защита на работника срещу неговите професионални рискове.

По въпроса за работния день, Г. г. народни представители! Въпросътъ за 8-часовия работенъ день е също единъ

голям въпрос: той не е само социален въпрос, но той е и стопански въпрос. Някои от западните държави го приемат по принцип, а въ други той е наложен съ колективни договори между работници и работодатели. Обаче, за жалост, първия акт на Международната организация на труда, Вашингтонската конвенция за 8-часовият работен ден, още не е възприет от най-големите индустриални страни. Напоследък се състоя специална конференция между министрите на труда на Германия, Белгия, Франция и Англия, за да се установят върху този въпрос, за да може той да получи своето правилно разрешение, защото за страни, които са въ голяма конкуренция помежду си, този въпрос излиза от рамките на един социален, а ако щете и здравен въпрос, и се превръща въ един голям стопански въпрос. У нас 8-часовият работен ден е въведен чрез указа на г-н Янко Сакъзов. До днес той не е узаконен чрез специални законоположения.

Х. Стоянов (к): Той не се прилага.

С. Мошанов (д.сг): Прилага се, г. Стоянов, много добре у нас, отколкото въ Съветска Русия. Имайте търпение, аз съ цифри ще ви докажа това. — Обаче 8-часовият работен ден у нас трябва непременно да се узакони, като се предвидят и изключенията. Така, както е принципът за 8-часовия работен ден, без изключение, той не е възприет и няма да бъде възприет въ никакво законодателство. Тия изключения ще дадат възможност законът за 8-часовия работен ден да бъде по-гъвкав, но лесно да се приведе към стопанските условия на всяка страна, и тогава ще може да се иска неговото неминуемо приложение.

Днес държавната власт прави всички усилия да бъде приложен 8-часовия работен ден въ неговата пълнота. Г. Стоянов! Няма освен да се заинтересовате и да отидете въ Отделението на труда при министерството, за да видите актовете, които ежедневно пристигат от инспекторите на труда. Ако системата на правителството днес е да прилага принципа за 8-часовия работен ден, то не можеше да бъде за един майка, а за други машеха: то не можеше да донесе да се съставят актове на един фабрикант, а на други да не се съставят. Ние държимъ за този принцип; министерството чрез своите органи бди зорко за неговото изпълнение. По този въпрос съ правни тържествени декларации много пъти от тук. Не може да не се изтъкне и изявлението, което направи г. Илиев тук, че могат да не се изтъкнат и изявенията на представителите на работниците, които се правиха въ тържествено заседание на Върховния съвет на труда пред г. Алберт Тома — че въ всички случаи се прави възможното за прилагането на указа за 8-часовия работен ден. Изключения може да има, но изключенията е престъпление. Наруженно има на всички закони въ страната, а не само на той за 8-часовия работен ден. Обаче по отношение на въпроса, желае ли правителството да се приложи 8-часовия работен ден, безспорно е, че отговорът може да бъде само утвърдителен.

Но не може да се отрече и факта, че на много места, може-би притиснато от ежедневните нужди, и самото работничество става съучастникъ за продължаването на 8-часовия работен ден съ тъй наречената допълнителна работа. Обаче, г. г. народни представители, от сведенията, които ще ви дамъ за съвета Русия, вие ще видите, че и тамъ 8-часовият работен ден е един принцип. Според сведения за 1923 год., за провинцията въ Русия, 21% от работниците работят допълнителни часове; това е за цѣлата индустрия; само въ металната индустрия 26% от работниците работят допълнителни часове; въ текстилната индустрия — 14%, въ химическата индустрия — 27%.

Н. Тарашманов (к): Това е по желание — то не става по принуждение.

С. Мошанов (д.сг): Ако е по собствено желание, тогава вие губите почвата, на която стоите. Ако е по собствено желание — то бъдете увѣрени, че 100% от българските работници желаят да работят извънредни часове.

Н. Тарашманов (к): Тѣ гладуват, и затова желаят да работят.

С. Мошанов (д.сг) Въ връзка съ законите, покровителстващи труда въ България, не мога да не изтъкна и голмото значение на Инспектората на труда. Въ това отношение пожеланията на г. Илиев могат да бъдат отжелания на всички ни. Факт е, че у нас на инспекторите на труда се гледа като на синекурни длъжности, дето се получават пари, а не се работи нищо. Но аз съм длъжен да подчертая голмитѣ усилия, които се направиха от 9 юний пасама за подобрене на този институт. Въ този моментъ ние имаме инспектори на труда съ завършено висше образование въ Франция; такавъ е русенският, такавъ е видинският. Софийският инспектор на труда г. Анастасов, един човекъ предалъ се съ любов на това дѣло, е изпратен на специализация въ Белгия, за да се запознае съ мѣрките, които се вземат тамъ срещу нарушенията на законите, които покровителстват труда. Тѣй че, ние можемъ да се похвалимъ съ един актив и да кажемъ, че първими напредъ планомерно. И въ туй отношение ние имаме да изтъкнемъ едно задължение, което сме носли съ ратифицирането на Вашингтонската конвенция, изработена от Международното бюро на труда.

Свършвайки съ тия пѣколко думи бележките си по законите за покровителстване на труда, аз мисля че ще остава една непълнота, ако не кажа пѣколко думи за професионалните организации и въобще за професионалното движение у насъ.

Г. г. народни представители! Само хора заслепени въ своя егзистенция биха могли да отричатъ благотворното значение и за народното стопанство, и за вътрешния миръ, и изобщо за политиката на една страна на неутралните и силно развити професионални организации. Днесъ, следъ опита на двестѣ големи страни, Англия и Германия, може да се каже, че тамъ, дето има силни и здрави финансово професионални организации, съ едно просвѣтено работничество, което пълни тѣхните редове, държавата може да бъде спокойна за своите бъднини. Днесъ е исторически фактъ, че не райхверътъ на фонъ Сектъ въ дните на 1918 год. спаси Германия от комунистическата революция и от едно стопанско, национално и политическо загубване; това бѣха силните, здрави германски синдикати, които можаха да съзратъ всичко безумие, цѣлата пропаст, къмъ която ги кара комунизмътъ, и имайки въра въ своите просвѣтени водачи, които за тѣхъ бѣха авторитети, можаха да запазятъ въ своите здрави кадри хладнокръвие, което бѣше наложително въ оъзи моментъ.

И. Руневски (с.д): По времето на бунта на Капъ и Лютвицъ тѣ спасиха републиката.

С. Мошанов (д.сг): Безспорно. — Същото положение е и въ Англия. Ако комунизмътъ и до днесъ днешен не може да проникне въ тая страна, която теоретически най-лесно би могла да се поддаде, това се дължи на здравите, съ силни традиции работнически организации.

За жалост у насъ професионалното движение от самото си създаване е било отравено по лош път. По естеството на стопанското развитие у насъ, социалистическият парти бѣха оубзи, които се гризеха за създаване на чисто професионални организации, които безспорно въ течение на своето развитие подпаднаха напълно и под тѣхно влияние. Засилването на професионалното движение у насъ е варирано съответно съ засилването на политическото значение на тая или оная отъ социалистическият парти, които на времето си дѣлѣха влиянието върху работническите маси. Тая еднаквост, това съвпадение на професионалното и на политическото развитие го имаше особено у тѣсните социалисти — въ последствие новообразуваната се Комунистическата партия. За нещастие, съдбата на Комунистическата партия трябва да бъде и съдба на комунистическият професионални съюзи. Комунистическият професионални съюзи у насъ съ разтурени по силата на един съдебен актъ.

Х. Стоянов (к): Съюзите разтурени ли съ?

С. Мошанов (д.сг): Съюзите съ разтурени, г. Стоянов, по силата на един съдебен актъ, . . .

Х. Стоянов (к): Не съ разтурени.

С. Мошанов (д.сг): . . . издаденъ отъ една съдебна власт, отъ най-високата инстанция, която българското правосъдие познава.

Х. Стояновъ (к): Разтурени, разбира се, по внушение!

С. Мошановъ (д. сг): Въ Франция, достатъчно е префектът — окръжният управител — да констатира, че известна организация не е въ рамките на закона за синдикатните организации отъ 1884 г., за да може да поиска отъ окръжния съдъ разтурването ѝ. У насъ Върховниятъ касационенъ съдъ, всичкитъ му углавни отдѣления, събрани въ общо събрание, се произнасятъ по този въпросъ. Давамъ тоя примеръ, за да изтъкна всичкото желание на управлението днесъ да тури професионалнитъ организации подъ закрилата на една съдебна власт, която може да стои далечъ и отгоре надъ партийнитъ и политически страсти. Тоя съдебенъ актъ за разтуряне на комунистическитъ професионални организации е едно мотивирано решение, и жалко е, че до днесъ той не е получилъ публичностъ — понеже е взетъ въ разпоредително заседание — . . .

Х. Стояновъ (к): А цѣла година има откато е взетъ!

С. Мошановъ (д. сг): . . . за да видите съ каква грижа, съ каква пунктуалностъ сѫ разгледани всичкитъ въпроси, всичкитъ доказателства, за да се вземе това голѣмо решение за разтурването на професионалнитъ организации, числящи се къмъ Общия синдикаленъ съюзъ, който не е нищо друго освенъ едно подѣление на Комунистическата партия. Предъ тоя съдебенъ актъ ние всички сме длъжни да се преклонимъ. Не може да се обвинява, че той е актъ на едно политическо отмъщение; не може отъ тоя фактъ да се вади заключение, че у насъ професионалнитъ организации се преследватъ. На другитъ професионални съюзи, които не сѫ национални, които сѫ подъ социалистическо влияние, които сѫ организирани на интернационална почва, е дадена пълна свобода на развитие. Имаме синдикалния интернационалъ въ Амстердамъ! Ами че какво повече е нужно за единъ работникъ, който се бори за удовлетворяването на своитъ ежедневни нужди, за подобренето на ежедневния си животъ, който мисли за своето далечно или по-близо бъдеще? Всѣки работникъ би могълъ да намѣри тамъ импулъсъ за организация и професионална борба. Безспорно е, че правителството дава свобода на тия синдикати, организирани на международна почва, съ явно социалистически отенъкъ, съ краенъ резултатъ — унищожението на надничарския режимъ — значи едно обществено и стопанско преобразование. Очевидно е че то днесъ не преследва професионалнитъ организации. Ако то имаше за целъ да ги преследва, като професионално движение, то щѣше да преследва и тия, които се числятъ къмъ Амстердамския интернационалъ.

Х. Стояновъ (к): Не желае.

С. Мошановъ (д. сг): Желаете дотолкова, доколкото констатира, че вие сте излѣзли вънъ отъ рамкитъ на професионалното движение. Вашитъ комунистически синдикати бѣха членове на една Комунистическа партия, която — ако сте честни, не можете да отречете — и въ миналото и днесъ е една конспиративна организация. Професионаленъ животъ и конспиративна организация сѫ две работи несъвмѣстими. Условията, за да има професионаленъ животъ сѫ свобода и пълна свѣтлина, а не скриване въ тройки и петорки.

Обаче, г. г. комуниститъ, образувайки нови професионални съюзи, се опитаха, премѣняйки кожата си, да ни убедятъ, че сѫ промѣнили и табията си. Абсолютно нищо подобно. Нѣма освенъ да ви прочета нѣколко извадки отъ едно изложение, което сѫ направили тия организации — които ужъ сѫ разтурени, а се събиратъ и взематъ решение — до парламентарната комисия по труда, за да видите, че абсолютно нищо ново не сѫ научили и нищо старо не сѫ забравили. Като минимални искания, които трѣбва веднага да се удовлетворятъ, тѣ искатъ: (Чете) „Да се отпуснатъ веднага на работническитъ професионални съюзи най-малко 300 милиона лева, съ които да бъдатъ подпомогнати безработнитъ“. Не е въпросътъ за цифрата. Но азъ бихъ желалъ г. Хараламби Стояновъ, г. Каргунковъ и тѣхнитъ другари да кажатъ: въ коя страна, въ кое законодателство, помощта за безработицата се раздава чрезъ професионалнитъ съюзи? И сигурно това сѫ вашитъ професионални съюзи, които ще иматъ амбицията да раздаватъ тия 300 милиона лева.

Нѣкой отъ сговориститъ: Ще ги раздаватъ на тройкитъ.

С. Мошановъ (д. сг): Тия помощи се раздаватъ навсѣкъде чрезъ борситъ на труда. Същото е и въ Съветска Русия. (Чете) „Строго прилагане на трудовитъ закони и въ случай на систематическо неприлагане на тия закони да се конфискуватъ предприятията и да се направятъ държавни“. Г. Стояновъ! Азъ Ви цитирахъ, че въ Русия отъ 1200 частни предприятия, 830 си плащатъ вноскитъ въ фонда за безработицата и слава Богу другитъ не сѫ конфискувани.

(Чете) „Безработнитъ да получаватъ помощи равни на средната заплатата на професията въ мѣстността“. Азъ ви дадохъ цифри, какво получаватъ 50-тѣ хиляди безработни, отъ 450-тѣ хиляди, въ Съветска Русия. Въ кое законодателство, като обезщетение за безработица, се плаща средната действителна надница?

Х. Стояновъ (к): Това сѫ тѣхни искания.

С. Мошановъ (д. сг): Това не сѫ искания г. Хараламби Стояновъ, това сѫ лъжливостъ; това е само да се поддържа едно първо настроение, да се трови душата на работника. защото и самъ Вие не можете да кажете, че е Ваше искание, а казвате, че е тѣхно.

Х. Стояновъ (к): То е на работничитъ.

С. Мошановъ (д. сг): Бъдете увѣрени, че не работници сѫ го писали туй нѣщо; нито по стилъ, нито по съдържание то е работническо.

(Чете) „Предприятията и капиталитъ на ония капиталисти, които спиратъ или намаляватъ производството, да се конфискуватъ“. И т. н. и т. н.

Но доколко професионалнитъ съюзи, числящи се порано къмъ Комунистическата партия, сѫ останали съ свои старъ манталитетъ на неискреностъ, на двуличие, може да ви даде доказателство бр. 7 отъ „Работнически гласъ“. Че „Работнически гласъ“ е комунистически вестникъ, можете да се увѣрите отъ следното антрефило, печатано въ него: (Чете) „Работници! Чрезъ събрания по фабрики и работилници, настоявайте предъ правителството да отговори на интерпелацията въ Народното събрание за професионалнитъ съюзи, отправена отъ народнитъ представители Хараламби Стояновъ и Димитъръ Каргунковъ“.

Г. г. народни представители! България има добрия случай да бъде посетена отъ единъ голѣмъ човѣкъ, бравещъ съ материята, която интересува работническото — единъ искренъ апостолъ на идеята за защита на работническия трудъ.

Х. Стояновъ (к): Единъ бившъ воененъ министъръ.

В. Георгиевъ (д. сг): Троцки не е ли воененъ министъръ?

С. Мошановъ (д. сг): Г. Хараламби Стояновъ! Предъ този бившъ воененъ министъръ, г. Сакаровъ и трима работници — числящи се къмъ тия професионални съюзи, които сѫ поднесли тия искания, които вие подкрепяте — се явиха за да молятъ за международна закрила. Ето това е вашето двуличие, ето това е . . . човѣкъ може да го окачестви само съ думи, които отъ тая трибуна не могатъ да се произнесатъ. Това е вашата постъпка. Вие публично ругаете въ „Работнически гласъ“ единъ гостъ на България съ следнитъ думи — това трѣбва да го е писалъ г. Хараламби Стояновъ, защото сѫ употребени абсолютно скититъ думи — (Чете) „Както и да е, Албертъ Тома ще се бави три дни въ столицата на България, и въ отдѣленето за труда при Министерството на търговията ще иматъ време и възможностъ да го запознаятъ по отблизо съ социалното законодателство въ нашата страна. Разбира се, високиятъ гостъ нѣма да отиде по фабрики и предприятия да пита работничитъ какъ се прилагатъ трудовитъ закони! Българскитъ капиталисти могатъ да бъдатъ спокойни, че нищо лошо нѣма да имъ се случи. За върната си служба на буржоазията презъ време на войната, широкиятъ социализмъ, единъ отъ стѣлбоветъ на втория и на Амстердамския интернационалъ, Албертъ Тома, получи днешния си високъ постъ. Колкото се отнася до българскитъ работници — тѣмъ нито по-топло, нито по-студено ще имъ стане отъ това „височайшо“ посѣщение“.

Х. Стояновъ (к): Много върно.

С. Мошановъ (д. сг): Ако е много вѣрно, какъ да се характеризира тогава вашето поведение: вие помолихте български работници да отидатъ предъ него и, ослыняйки се на неговия авторитетъ, да искатъ неговата закрила?

Г. г. народни представители! Цитирахъ ви тия случаи, за да изтъкна предъ васъ становището на партията Демократически сговоръ, която поддържа досега правителството. По отношение на професионалнитѣ организации у насъ тя има само силното желание, щото тѣ да заживѣятъ единъ сносно професионаленъ животъ. Но това е въпросъ — може да е силна думата — на животъ или смъртъ за бъдещото развитие на професионалното движение у насъ, ако частъ по-скоро то не се отърпе отъ демоногитата и отровата на комуниститѣ. Ние поемаме всичката отговорностъ предъ историята на нашия народъ и предъ общественото мнение вѣнъ да кажемъ, че не ще позволимъ комунистически професионаленъ съюзъ въ нашата страна. Но на професионалното движение ще се даде всичката възможностъ да се развие така, че да бъде полезно и за работническото, и за стопанското развитие на страната. И нашата политика за покровителство на труда, г. г. народни представители, не е случайна; тя нѣма да бъде и въ бъдеще случайна. Въ последния си конгресъ Демократическия сговоръ декларира, че въ своята социална политика ще се ръководи отъ принципитѣ и ще изпълнява решенията на Международното бюро на труда.

Международното бюро на труда е една нова институция, създадена отъ нѣколко години насамъ, която ние сѣщо така възприемаме. Нейното дѣло не е дѣло на една партия. А за да бъде нейното дѣло трайно, необходимо е сѣщо, щото то да бъде подкрѣпено отъ всички партийни и обществени групировки въ веѣка една страна.

К. Славовъ (с. д): Г. Мошановъ! Въ този редъ на Вашитѣ мисли желателно би било да чуемъ Вашето лично становище по въпроса: защо при наличността на съществуващи стари професионални организации, не комунистически, търпите или, най-малкото, при мълчаливото одобрение на властѣта се създаватъ паралелно съ тѣхъ нови професионални организации?

С. Мошановъ (д. сг): Г. г. народни представители! Азъ не бихъ желалъ щото г. Славовъ и неговата група да поляржатъ, че трѣбва да иматъ монополъ по отношение на професионалното движение у насъ. Азъ не искахъ да се сипрамъ на този въпросъ, защото държането, което заематъ по отношение на трудовото законодателство у насъ синдикалнитѣ организации, които се числятъ къмъ Широкосоциалистическата партия и сѣ подъ нейно влияние, безспорно, е едно достойно и коректно държане. Но пожеже г. Славовъ ме предизвиква, азъ дължа да му отговоря.

Досега у насъ съществуватъ, доколкото зная, само две професионални организации на неутрална почва: Неутралниятъ желѣзничарски сговоръ и Неутралната организация на типографитѣ.

Ц. Братановъ (с. д): А прати комунистѣ въ Върховния съветъ на труда!

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Моля, свършете, г. Мошановъ!

С. Мошановъ (д. сг): Свършвамъ. — Желѣзничарскиятъ неутраленъ сговоръ, г. г. народни представители, се създаде като реакция, като противодействие на Желѣзничарския съюзъ въ времето, когато последниятъ бѣше на властъ въ Министерството на желѣзницитѣ. Азъ нѣма да хвърля упрекъ върху българския желѣзничарски съюзъ. Азъ не мога да хвърля упрекъ върху една организация, която въ миналото си има дати на една здрава борба за защита на професионалнитѣ интереси, водена съ много жертви — камѣкъ върху нея не мога да хвърля. Но не може да се обвинява една голѣма частъ отъ желѣзничарството, която презъ времето, когато г. Казасовъ бѣше министъръ на желѣзницитѣ, не можеше да намѣри своята професионална защита чрезъ Желѣзничарския съюзъ и като едно противодействие на него си създаде своя собствена неутрална организация.

П. Алековъ (с. д): Защо не можа да намѣри защита?

С. Мошановъ (д. сг): Защото вие, г. Алековъ, по-добре знаете отъ мене, че още въ миналото, когато нѣмаше Демократически сговоръ, не дѣлото желѣзничарство бѣше орга-

низирано въ Желѣзничарския съюзъ, че локомотивната организация бѣше неутрална, и въ нея влизаха и много членове, числящи се къмъ бившитѣ буржоазни партии.

Та, казвамъ, създаде се организацията на неутралния Желѣзничарски сговоръ. Може-би за нея бѣ безтактностъ, съ огледъ на собственитѣ ѝ интереси, че тя възприе нарицателното име на партията, която въ този моментъ се формираше.

Г. Данаиловъ (д. сг): Та няма само социалистически сговоръ могатъ да иматъ желѣзничаритѣ? Значи монополъ иматъ социалисти и комунисти?

С. Мошановъ (д. сг): Моля Ви се, г. Данаиловъ, оставете ме да се изкажа. Не сте ме разбрали. Истината е, че неутралниятъ Желѣзничарски сговоръ не е партийна организация, нѣма никакви връзки съ партията Демократически сговоръ.

П. Алековъ (с. д): (Възразява нѣщо)

С. Мошановъ (д. сг): Защо нѣмате търпение да ме изслушате, г. Алековъ?

П. Аленовъ (с. д): Искате да вземете и телеграфопопченското движение. Съдействувате за разцепление. (Пререкание между Г. Данаиловъ и социалдемократитѣ)

С. Мошановъ (д. сг): Чакайте да чуете мосто заключение.

Г. Данаиловъ (д. сг): Веѣки може да отива да организира работницитѣ въ съюзи. Азъ съжалявамъ, че радикали, демократи и сговористи не сѣ ходили да ги организиратъ. Но когато отидатъ, вие ще бъдете изхвърлени изъ вратата. (Възражения отъ социалдемократитѣ) Това не е Светая Светихъ, та никой да не може да припре тамъ. Тѣ сѣ български граждани. Вие не можете да вземете монопола за тѣхното организиране.

Г. Чернооковъ (с. д): По въпросътъ е тамъ: никой да не отива да ги организира като агентъ на властѣта.

Н. Кемилевъ (д. сг): Мълчи ти тамъ! (Пререкание между сговористи и социалдемократи)

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни)

А. Сталийски (д. сг): (Къмъ П. Алековъ) Не ме карайте да донеса списъка.

П. Алековъ (с. д): Нито съ единъ фактъ не можешъ да докажешъ, че ние сме вършили въ професионалното движение партизанлъкъ.

С. Мошановъ (д. сг): (Къмъ социалдемократитѣ) Моля, г-да, вие ми зададохте въпросъ, имайте търпение да чуете заключението ми.

А. Сталийски (д. сг): Ами когато Казасовъ бѣше министъръ, отслабнахте ли или се засипихте?

П. Алековъ (с. д): По-слаби бѣхме.

Н. Николовъ (д. сг): Петъ хиляди станахте.

Г. Пенчевъ (с. д): Отъ петъ хиляди, сега станахме 10 хиляди.

А. Сталийски (д. сг): Извинете! Азъ не съмъ Хараламби Стояновъ, за да ме лъжешъ съ цифри!

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Моля, г-да, оставете оратора да говори.

С. Мошановъ (д. сг): Г. г. народни представители! По-неже отъ парламентарната група на социалдемократитѣ ми зададоха въпроса, трѣбва да иматъ търпението...

А. Сталийски (д. сг): Казасовъ се чудѣше какво да прави съ списъка на съюза, кой да бъде уволненъ или не.

П. Алековъ (с. д): Това не е истина.

С. Мошановъ (д. сг): Алековъ! Чакайте да ви отговоря.

Н. Славовъ (с. д): Нѣмате моралното право да говорите за работнически интереси. 20 години сте мълчали, а сега, като взехте властта, говорите за работнически интереси. Когато слѣзете отъ тамъ, ще забравите да говорите за работнически интереси.

С. Мошановъ (д. сг): Г. Славовъ! Азъ мисля, че е най-тежко да се говори за работнически интереси, именно, когато носите отговорността на управлението и не можете само да говорите, а трѣбва и да изпълнявате. Това вмѣсто да бъде минусъ, че сега сме почнали да говоримъ за работнически интереси, когато сме вземали управлението, то е нашия плюсъ.

Г. Чернооковъ (с. д): Това е ваше лицемерие. (Пререкание между Г. Чернооковъ и А. Сталийски)

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. г. народни представители! Права напомнюване на г. г. Чернооковъ, Славовъ, Баралиевъ, Алековъ и Сталийски, които постоянно нарушаватъ реда.

П. Алековъ (с. д): Г. председателю! Азъ зная, че Вие нѣма да ме забравите.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Моля, седнете на мѣстото си.

П. Алековъ (с. д): Преди една година се обадохъ единъ път и ме излючихте. Азъ съжалявамъ, че единъ председател въ момента, когато изказвамъ известно възмущение отъ известно действие и особено като съмъ предизвиканъ, се държи така пристрастно.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Алековъ! Права Ви забелѣжка. — Довършете, г. Мошановъ.

С. Мошановъ (д. сг): Г. г. народни представители! Азъ нарочно избѣгвахъ този парливъ въпросъ, който г. Крумъ Славовъ повдигна, защото искахъ по този въпросъ за работническото законодателство и за закрилата на труда въ името на политиката на Международното бюро на труда да предизвикамъ едно единодушие въ всички партийни и обществени слоеве у насъ въ негова защита, отъ което работническото у насъ само ще спечели. Но когато г. Славовъ задава единъ такъвъ въпросъ, поне едно морално задължение бѣше отъ тѣхна страна (Сочи социалдемократитѣ) да чуятъ моето заключение и тогава да станатъ всички тѣзи инциденти, които станаха.

Н. Славовъ (с. д): Съ васъ не влѣзохме въ пререкание, но вдигнаха гюрюлтия отъ тамъ (Сочи сговориститѣ).

С. Мошановъ (д. сг): Азъ казахъ, че организацията на Неутралния желѣзничарски сговоръ нѣма абсолютно нищо общо съ партията Демократически сговоръ и, за да се подчертае този фактъ, въ своята конгресна резолюция ние изрично казахме, че сме за развитието на професионалнитѣ организации у насъ и специално при партията ние не можемъ и не трѣбва да създаваме професионални съюзи. Това е нашата партийна програма.

Г. Пенчевъ (с. д): Случайна.

С. Мошановъ (д. сг): Не е случайна, а е резултатъ на обмислюване, и това е правилния път, по който ние ще вървимъ. — Обаче вие не можете да отнемете правото на една партия, която въ този моментъ държи управлението на страната, да не се интересува за правилното развитие на професионалното движение и да не казва думата си по него. И, отговаряйки на вашия въпросъ, азъ ви казвамъ: организацията на Неутралния желѣзничарски сговоръ се създаде като реакция, като противодействие на Желѣзничарския съюзъ въ времето, когато г. Вишегоновъ, подпредседател на Съюза, заемаше поста началникъ на административното отдѣление въ Министерството на желѣзницитѣ. Криво или право, азъ тукъ нѣмамъ конкретни факти, за да ги изнеса, но ако знаехъ, че този въпросъ ще се повдигне, щѣхъ да ви донеса членска книжка на членоветѣ отъ Желѣзничарския съюзъ, на която на корицитѣ се казва: „Четете и разпространявайте в. „Народъ“, записвайте абонати за списанието „Социалдемократъ“ и пр.

П. Алековъ (с. д): Вие ще намѣрите туй въ единъ много стари членски книжки.

С. Мошановъ (д. сг): Г. Алековъ! Азъ вѣрвамъ, че съмъ запазилъ тази книжка.

П. Алековъ (с. д): Отъ кога е?

С. Мошановъ (д. сг): Издадена е презъ м. юни 1923 г., единъ месецъ следъ като г. Казасовъ бѣше поелъ властта.

П. Алековъ (с. д): Това не е вѣрно. Това сѣ единъ стари формуляри, които вие сега искате да използвате, за да обвинявате Желѣзничарския съюзъ днесъ въ партизанство.

С. Мошановъ (д. сг): Азъ не искамъ да обвинявамъ Желѣзничарския съюзъ, азъ искамъ да оправдая единъ обществень, единъ социалень фактъ — образуването на една друга професионална организация, че тя се яви като едно противодействие, като една реакция. Обаче не може да не бъде общо желанието на всички, които мислятъ доброто на българското желѣзничарство, што да се измѣни тона между вестницитѣ на тѣзи две организации, што малко по-малко тѣ да намѣрятъ своитѣ паралелни пътници и не само да трѣбнатъ паралелно, но и да могатъ да се слѣятъ. Въ туй отношение отъ тукъ (Сочи сговориститѣ) ще има само подкрѣпа. Защото когато действително една професионална организация ще обедини всичкитѣ нюанси отъ идейни течения, които се намиратъ въ нея, тя действително ще крѣпне и ще бъде силна. Дайте възможностъ свободно да се развиватъ тѣзи течения въ вашия съюзъ, намѣрете паралелнитѣ пътници съ тази неутрална организация и всѣки отъ наша страна ще подкрѣпи това движение.

Г. Чернооковъ (с. д): Въпреки съществуването на тази организация, вашитѣ демократи сѣ въ Желѣзничарския съюзъ и днесъ.

С. Мошановъ (д. сг): Това е още по-големо доказателство. Г. Чернооковъ! Азъ не отричамъ факта, че днесъ въ Желѣзничарския съюзъ има много бивши демократи и даже сговористи, по този фактъ иде, именно, да подчертае мисълта, която развивамъ предъ васъ, че ние не създаваме чрезъ властта, чрезъ партийното влияние професионални организации и че тази организация, за която говорихъ, е създадена като реакция на неправилната и погрѣшна политика споредъ тѣзи, които сѣ чели за нужно да образуватъ своя организация.

Д. Казасовъ (с. д): Извинете. Тази организация я създадохъ комуниститѣ въ Бургазъ. Прочетете първитѣ броеве на „Желѣзничарския сговоръ“, за да видите какъ тамъ се защищаватъ комуниститѣ и какъ се борятъ срещу Желѣзничарския съюзъ. Това е инициативата, това е и по настоящемъ съдържанието на Желѣзничарския сговоръ. Въ първия брой на този „Желѣзничарски сговоръ“ правителството се нарича крѣволошко. Прочетете този брой и тогава идете да защищавате тази организация.

С. Мошановъ (д. сг): Г. Казасовъ! Азъ чета органа на Желѣзничарския сговоръ отъ първия брой и досега и мога да твърдя — въпросъ на справка е — че никога подобенъ терминъ не е казанъ.

Г. Чернооковъ (с. д): Славейко Василевъ да каже.

С. Мошановъ (д. сг): Може.

Г. Чернооковъ (с. д): Азъ съмъ му го далъ да го прочете.

С. Мошановъ (д. сг): Г. Чернооковъ! Вие идете да подкрѣпите моята теза, че Неутралниятъ желѣзничарски сговоръ не е наша партийна организация. Ами че Вие сами подчертавате това, което азъ искамъ да кажа, именно, че организацията на Желѣзничарския сговоръ не е създадена отъ насъ, отъ правителството, защото, ако е създадена отъ правителството, тѣ нѣма да го псуватъ и да го наричатъ, както Вие свидетелствувате, крѣволошко правителство.

Г. Чернооковъ (с. д): Както покровителствувате Влаховъ във Виена, както покровителствувахте Чудомиръ Каитарджиевъ, така мнозина други, които сж подъ егидата на Сговора, влизатъ вътре.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни) Г. Чернооковъ! Нѣмате думата.

С. Мошановъ (д. сг) Това сж много зянде приказки, г. Чернооковъ — позволете ми този изразъ.

Г. Чернооковъ (с. д): Като нѣмате партизани, вие отивате да се борите противъ единъ професионаленъ сѣюзъ, за да охранивате партизани.

С. Мошановъ (д. сг): Г. Чернооковъ! Кой се бори противъ професионалнитѣ организации, срещу Желѣзничарския сѣюзъ специално? Казана ли е поне една дума отъ тази страна (Сочи сговориститѣ) срещу Желѣзничарския сѣюзъ?

Н. Кемилевъ (д. сг): (Къмъ Г. Чернооковъ) Кажете, Желѣзничарскиятъ сѣюзъ чисто професионална организация ли е или е широкосоциалистическа?

Г. Чернооковъ (с. д): Чисто професионална.

Н. Кемилевъ (д. сг): Сега чия е?

Г. Чернооковъ (с. д): Ако сѣюзътъ бѣше нашъ, ние щѣхме да вземемъ 100 хиляди гласа въ България. 8 хиляди членове има той — 8 хиляди агитатори ще имаме. Той не е нашъ.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни) Г. Чернооковъ! Права Ви бележка.

П. Аленовъ (с. д): Г. председателю! На онзи, младия тамъ (Сочи А. Сталийски), който винаги прекъсва, никога бележка не правите.

С. Мошановъ (д. сг): Г. г. народни представители! Азъ съмъ доволенъ, че тезата, която искахъ да защита предъ васъ, а именно, че професионалната организация на Желѣзничарския сговоръ не е създадена отъ насъ, отъ аргументитѣ и доказателствата, които имаха любезността г. Казасовъ и г. Чернооковъ да допринесатъ, се напълно доказа.

Има другъ, най-интересенъ въ този моментъ, въпросъ изъ областта на професионалното движение въ София — този за неутралната типографска организация. Тукъ поне не може да се поддържа, че типографската организация, която е вѣнъ отъ типографския сѣюзъ, съществува само откакъ властвува Демократическиятъ сговоръ. Вследствие на крайно влошенитѣ условия въ печатарското производство днесъ, вследствие пълното разцепление и пълната безвѣстия на професионалнитѣ печатарски организации, вследствие тия взаимни ежби между комунистични и другата организация, раздѣлени на две, положението на печатаритѣ въ София е извънредно лошо.

Г. Дановъ (с. д): И неутралната печатарска организация е организация на вчерашни комунисти подъ стрѣхата на Сговора.

С. Мошановъ (д. сг): Г. Дановъ! Вие имате голѣмъ грѣхъ, че, когато тия организации правятъ искрени опити да се слѣятъ, вие имъ пречите. А тукъ Вие ме пресичате, преди да чуега мой отговоръ по тоя въпросъ.

Г. Дановъ (с. д): Азъ констатирамъ единъ фактъ.

П. Аленовъ (с. д): Г. Мошановъ! Турете думата „искрени“ въ кавички, понеже ние всѣки день получаваме предложения отъ комунистическата организация за обединение, които все сж „искрени“.

С. Мошановъ (д. сг): Азъ се измориохъ. Оставете ме най-после отъ човѣщина да се изкажа. — Има едно силно има едно, ще кажа, непреодолимо желание, вследствие лошитѣ трудови условия въ печатарското производство въ София, тия сѣюзи да се слѣятъ. Единствената пречка днесъ е въ това, че г. Григоръ Дановъ поставя едно необходимо условие — щото неутралната организация да се причисли още отъ сега къмъ тѣхната синдикална централа.

Г. Данаиловъ (д. сг): А, такава ли е работата! Видѣхте ли сега? Значи, пакъ широки да станатъ!

Г. Пенчевъ (с. д): Г. Данаиловъ! Нима отъ вашитѣ сѣюзи не Ви викатъ да четете лекции?

И. Руневски (с. д): Тѣ ще бждатъ винаги по-близо до насъ. Ами че това е много естествено нѣщо.

Г. Данаиловъ (д. сг): Нищо естествено не виждамъ.

Г. Пенчевъ (с. д): И вие си правите сѣюзи.

И. Руневски (с. д): Това е нѣщо аномално, никога не е било и нѣма да бжде.

С. Мошановъ (д. сг): А бе, г-да, защо нѣмате търпение да ме изслушате?

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни)

С. Мошановъ (д. сг): Моята мисль, г-да, е, че на желанието и на първия опитъ, на първата крачка къмъ тая цель, която трѣбва да бжде обща цель, обединението на професионалнитѣ организации на почвата на партийния и професионаленъ неутралитетъ, . . .

Г. Данаиловъ (д. сг): (Къмъ социалдемократитѣ) Така разбирамъ обединение; направете го, ако сте майстори.

С. Мошановъ (д. сг): . . . се препречи пътя отъ тамъ, откъдето най-малко се очаква — отъ хората на синдикалната централа.

И. Руневски (с. д): Ние си пазимъ работническото движение отъ комуниститѣ. Вие противъ комуниститѣ говорите, обаче ги вземате отъ тамъ и ги топлите въ вашитѣ пазни. Само за да вербувате партизани, готови сте и съ дявола да станете другари.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни) Стига сте пречили на оратора, г-да!

С. Мошановъ (д. сг): Изслушайте ме, г. Руневски.

И. Руневски (с. д): Това сж комунисти, г. Мошановъ.

С. Мошановъ (д. сг): Чакайте, изслушайте ме. Азъ ще дойда до онова крайно заключение, до което ще дойдете и Вие, но Вие не ме оставяте да се изкажа. — Обаче другата страна казва: „Нека създадемъ обща организация на почвата на партийния неутралитетъ и, следъ като се създаде тя, тогава ще се реши въпросътъ за синдикалната принадлежностъ“.

Г. Дановъ (с. д): Типографската организация съществува като неутрална отъ 40 години.

С. Мошановъ (д. сг): Оставете ме, моля Ви се, да се изкажа. Имате право да се запишете и да говорите следъ мене. Вие, г. Дановъ, много добре знаете, че паралелно съ вашия типографски сѣюзъ имаше и друга една силна и здрава професионална организация.

Г. Дановъ (с. д): Комунистическата.

С. Мошановъ (д. сг): Не само комунистическата.

Г. Дановъ (с. д): Каква друга?

С. Мошановъ (д. сг): Азъ пъкъ се много очудвамъ, че вие некате сднѣ работници, които въ даденъ моментъ сж увлѣчени подиръ идеен комунистически, да ги оседните на единъ остракизмъ. Нима тия работници нѣматъ правото да влѣзатъ въ свои професионални организации?

И. Руневски (с. д): Дайте имъ това право!

С. Мошановъ (д. сг): Ние ще имъ дадемъ това право. Ще Ви отговоря на тоя въпросъ, г. Руневски. Азъ говорихъ вече, но Вие не сте били тукъ. Недейте препречва съ чисто формални спѣнки желанието на печатарското съсловие, най-интелигентното, най-свѣзвателното въ работническата маса, да създаде своя обединена професио-

нална организация, от която то чувствува нужда. Безспорно е, че работничеството тръбва да намъри своята професионална международна връзка, но вие тръбва да оставите на организацията, следъ като се постигне обединението на почвата на политическия неутралитетъ, свободно, по свое желание, чрезъ желанието на большинството да си избере своята синдикална и международна принадлежност.

Отговорихъ на тия два въпроса, г. г. народни представители, защото тѣ идатъ като допълнение на тезата, която искахъ да развия предъ васъ; за искреното наше желание, за искрената наша воля да вървимъ къмъ сплотяване на неутралнитѣ професионални организации, защото едно такова сплотяване на професионалнитѣ организации може да бжде само отъ полза за вътрешния миръ, за стопанското заздравяване на страната. Навсѣкжде сплотенитѣ неутрални професионални организации сж се явявали като помощници по всички актуелни въпроси, които интересуватъ дадена страна.

Г. Дановъ (с. д.): А ние искаме властта да не пречи на работничеството да се организира и обединява. По-нататъкъ то само, и безъ вашитѣ грижи, ще намъри пътя на своето обединение и освобождение. Не ви щемъ грижитѣ!

С. Мошановъ (д. сг.): Г. Дановъ! Не сте вие, които отъ името на работничеството ще кажете дали нашитѣ грижи ви тръбватъ или не.

Г. Дановъ (с. д.) Азъ имамъ много повече право . . .

Д. Мишайковъ (д. сг.): Между социализма и една социалдемократическа партия има разлика колкото отъ небето до земята.

С. Мошановъ (д. сг.): Изглежда, че господата отъ тукъ (Социалдемократитѣ) не искатъ да ме разбератъ. Въ всѣки случай това, което имахъ да кажа по този въпросъ, го казахъ. То още повече се налага, защото следъ възприемането на програмата на Международното бюро на труда отъ всички политически групировки у насъ съ изключение на комуниститѣ; следъ все по-голямото и растяще влияние, което тоя институтъ има и всредъ правителствата, и всредъ работодателитѣ; следъ като то почва да има пълното доверие на работническитѣ маси, ще може по всички въпроси за покровителство на труда, за социално законодателство да се получава единодушие въ нашия Парламентъ, за да може дѣлото на Международното бюро на труда, което е дѣло на демокрацията, което е дѣло на прогреса . . .

Г. Данаиловъ (д. сг.): На гражданската демокрация, на капиталиститѣ.

С. Мошановъ (д. сг.): . . . което е, казвамъ, дѣло на демокрацията, стопанска и гражданска, и на прогреса, да не остане само единъ социаленъ музей, единъ статистически музей, а да бжде едно огнище за вътрешенъ и външенъ миръ, за социална правда и за общо добруване. (Ръкопляскания отъ сговоритѣтѣ)

Г. Данаиловъ (д. сг.): Намѣто да благодарятъ на гражданската демокрация, че имъ внася такъвъ законопроектъ за подобрение тѣхното положение, като взема жертви отъ капиталиститѣ, тѣ се препиратъ съ насъ, като че правимъ гѣщо лошо. (Възражения отъ социалдемократитѣ)

И. Руневски (с. д.): Никой не иска жертви отъ васъ. Искате да отиватъ работничитѣ въ Сговора.

Г. Данаиловъ (д. сг.): Ще отиватъ и при Сговора и при радикалитѣ и малко ще останатъ при социалдемократитѣ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Рачевъ.

Н. Рачевъ (д. сг.): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Предъ насъ е законопроектъ за настаняване на работа и осигуряване при безработица. Преди да започна, ще ви кажа, че азъ се чудя, защо изкуствено се създава едно враждебно настроение, когато законопроектътъ, който е на дневенъ редъ, не е нищо друго, освенъ едно звено между насъ отъ дѣсницата и васъ отъ лѣвицата. Въпросътъ, който ни занимава е чисто работнически, въ-

просъ, който интересува ония български граждани, които само съ дветѣ си ръце се явяватъ да изкаратъ своята прехрана — работничитѣ. (Пререкание между Н. Кемилевъ и И. Руневски)

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Моля, г. Кемилевъ, правя Ви напомняне. Липавате г. Рачевъ отъ възможността да се изкаже.

Н. Рачевъ (д. сг.): Когато единъ човѣкъ, безразлично на коя партийна група принадлежи, види на улицата другъ човѣкъ себеподобенъ, който подава дветѣ си ръце за работа поради това, че е въ безработица, не може да не предизвика у него тѣжната мисль, че днесъ следъ толкова вѣкове човѣчеството е тамъ, където е било много отъ отдавна, т. е. че днесъ пакъ има неравенство при разпредѣление на богатата, срещу което всички сме длъжни, въ кръга на своята политическа деятелностъ да се боримъ, за да достигнемъ до оня идеалъ, който еднакво вълнува и насъ, социалдемократитѣ, и насъ. Тѣй поставенъ въпросътъ, той се явява интересенъ за всички ни, защото ни обединява. Каквото мисли единъ социалдемократъ, каквото искрено мисли единъ комунистъ по работнически въпросъ, така мисли и единъ демократъ, единъ сговористъ, единъ радикалъ и всички ние тукъ, представителитѣ на отдѣлнитѣ групировки, защото въпросътъ за уреждане живота на работника не е само въпросъ на едно хуманитарно чувство, а е единъ въпросъ *par excellence* отъ стопанско значение, отъ който не може да не се интересува всѣки български гражданинъ, особено пъкъ ония, които носятъ отговорността за управлението или подпомагатъ управлението като опозиция.

Законопроектътъ третира материята за назначаване на работа и осигуряване срещу безработица. Разбира се, че ще имаме нужда отъ настаняване на работа тогава, когато има хора, които сж безработни. Тия два въпроса сж свързани, единиятъ е въ зависимостъ отъ другия. Не за първи пътъ въпросътъ за безработицата се повдига въ свѣта, но следъ последната катастрофална война, която цивилизованата Европа води въ продължение на 4—5 години, работническата маса се намъри въ твърде критическо състояние. Редица отъ европейскитѣ държави, силно развити индустриално, поради това, че воюваха редица години, че изчерпаха всички запаси въ нѣкои производства, бѣха принудени да прекратятъ или даже да ликвидиратъ нѣкои свои производства, поради редъ причини, създадени отъ войната. Следъ войната липсваха материали за индустрията, понеже рудитѣ отъ мнитѣ бѣха почти изчерпани съ едно засилено производство; липсваха полуфабрикати, които се получаваха отъ странство, за да може машинитѣ да работятъ и да създаватъ произведения; липсваше редовностъ въ транспорта, който спомага за пласиране продуктитѣ отъ производството; липсваше кредитъ, въобщо създадоха се мъчнотии на размѣната, поради което не се даваше възможностъ за правилното отправление на изработената стока, вследствие на което ставаше едно задръстване въ работата на дадена фабрика, а друга фабрика, поради смѣтитѣ тѣзи причини, се поставеше при положение на пълна ликвидация. При таково положение на работитѣ, голѣма частъ отъ фабрицитѣ трѣбваше, безъ да искатъ, да освободятъ своето работничество поради липса на работа, и последното да се намъри на пътя съ свонтѣ две протегнати ръце, безъ да има кой да го покровителствува. Това положение на нѣщата предизвика свикването отъ Международното бюро на труда при Обществото на народитѣ една интернационална конференция. Тази конференция реши да се произведе анкета, да се види какво е положението на работника въ различнитѣ производства и държави и да се намъриятъ възможнитѣ средства, за да се подпомогне на страждущия работникъ отъ безработица, като му се създаде горе-долу възможностъ, отъ една страна, да намъри съответствуваща или подобна работа, каквато е ималъ по-рано, а отъ друга страна, презъ днитѣ, когато нѣма работа, да се подпомогне, да преживѣва, да съществува наредъ съ своето семейство. Така изникна въпросътъ за осигуряване на хората, които се намираха въ безработица. Този въпросъ бѣ повдигнатъ още на конференцията въ Галдъ презъ 1901 г., където по предложението на Луи Верле се усвои системата, държавата да подпомага съ известенъ процентъ фондоветѣ за безработица, съществуващи при професионалнитѣ организации, чито фондове не сж достатъчни, за да издържатъ безработнитѣ, когато тѣхното количество се извъредно много увеличи. Разбира се, че тогава нито държавата, нито

общината имаха институтът, който непосредствено да изплаща нужните средства на безработните. Това бѣха професионалните организации, които се нагърбваха съ тази грижа; тѣ сами непосредствено изплащаха отъ своитѣ фондове, подпомогнати отъ държавата. Следъ войната, когато се намѣри въ едно по-тежко положеніе работническото, се явява вече Международното бюро на труда, което въ своитѣ конференции, следъ редъ анкети създаде известни конвенции, които сме ратифицирали и нис, и по силата на които трѣбва да създадемъ у насъ единъ законъ за настаняване на работа и осигуряване при безработица, който законъ да подкрѣпи и да покровителствува намиращитѣ се въ безработица.

Разсъждавайки обективно, азъ бихъ казалъ за себе си, че този законопроектъ, който ние водираме днесъ, изпреварва твърде много нуждитѣ, които съществуватъ фактически въ България. Ние не сме една индустриална страна; нашата индустрия е още въ зачатѣкъ и може-би поради това обстоятелство ние не пострадахме така отъ безработица, както пострадаха индустриалнитѣ държави; ние не изхвърлихме на пазара безработни рѣце поради това, че сме въ началото на индустриализиране на нашитѣ голѣми производства.

Какво е положението на безработицата днесъ у насъ? За съжаление, ние не разполагаме съ статистически данни и азъ не мога да ви дамъ тукъ сведения въ цифри, но мога да ви изтъкна впечатленията, които изнасямъ съ нашата статистика, и които ме ориентирватъ върху онова състояние на работитѣ, което днесъ констатираме у насъ. Известно е, че има работници квалифицирани и обикновени, на черния трудъ, а има и полуквалифицирани работници. Къде въ нашата индустрия намираме най-много работници? На първо мѣсто у насъ стои мината „Перникъ“, въ която работятъ около 7 хиляди работника. На второ мѣсто имаме работници въ захарната индустрия. Понеже тази година захарнитѣ фабрики ще иматъ едно малко свѣрхпроизводство, може-би временно пѣкюн отъ тѣхнитѣ неквалифицирани работници да останатъ на улицата и за тѣхъ държавата трѣбва да се явява да интервенира, за да може да ги настаня на работа. Ние имаме работници въ нашата текстилна индустрия, която се развива планомерно. Тамъ не само че нѣма свѣрхпроизводство, но и онова, което се изработва, не достига. Текстилитѣ фабриканти замислятъ и ежедневно и ежесечно правятъ усилия, споредъ силитѣ си, да разширятъ своето производство, за да удовлетворятъ голѣмитѣ нужди на маситѣ. На четвърто мѣсто ние имаме работници-строители, които строятъ здания и други постройки. Такава работници преди войната у насъ дохождаха отъ Македония, главно отъ Дебърско, но следъ войната тѣзи работници по единъ или други причини не могатъ да дойдатъ, и ние сега разполагаме само съ мѣстни такива, а доиждѣ ги ползваме и съ бѣжанцитѣ отъ Русия. На пето мѣсто у насъ имаме нови работници, които се създадоха следъ войнитѣ, а именно работницитѣ въ тютюневитѣ складове и въ тютюневитѣ фабрики. Числото на тѣзи работници къмъ днешна дата възлиза на около 19.700 човѣка или кръгло 20 хиляди човѣка. Това е най-голѣмата група работници, която се е създадала поради новата индустрия у насъ — манипулацията на тютюнитѣ — и въ която индустрия, може да се каже, периодически или по-скоро споредически пѣкюн отъ работницитѣ — въ по-голѣмата си частъ на черния трудъ — оставатъ безъ работа, както бѣше случаятъ презъ 1922 г. Но тѣй, както се развиватъ манипулациитѣ на тютюнитѣ въ нашитѣ складове, ако се рѣководи работата съ добросъвестностъ и искреностъ отъ онѣзи, които стоятъ начело, ще има достатъчно работа за всички, за да не изпадне нито единъ работникъ въ положение на безработица. И ако презъ 1922 г. стапаха съблѣсквания и стачки, поради това, че пѣмаше достатъчно работа, тѣ се дължеха по-скоро на обстоятелството, че интереситѣ на онѣзи, които манипулиратъ съ тютюнитѣ, имъ наложиха да спратъ за известно време събирането на тютюнитѣ отъ производителитѣ и вкарването имъ своевременно въ складовѣтѣ, и по този начинъ не дадоха възможностъ нормално да се развива тази индустрия, да преработва онова количество тютюнъ, което е произведено презъ една година. Обаче, както сега нормално се развива работата въ тютюневитѣ складове и въ тютюневитѣ фабрики, азъ смѣтамъ, че тамъ работницитѣ не могатъ да изпаднатъ въ безработица.

Друга една група работници, която може също така да се намира въ положение на безработица, това сѣ аргатитѣ, които работятъ въ нашитѣ земеделски стопанства.

Ние имаме въ България около 500 хиляди стопанства. Отъ тѣзи 500 хиляди стопанства повече отъ половината пѣматъ нужда отъ аргати, защото самъ стопанинитѣ е ли организаторъ на стопанството си и изпълнителъ, самъ оре, самъ жъне, самъ прибира въ хамбаритѣ; въ една четвъртъ отъ стопанствата има презъ цѣлата година аргати и въ останалата една четвъртъ има аргати само презъ сезонитѣ, когато има по-усилена работа.

Ние имаме и интеллигентнитѣ работници, които не се номенаватъ въ нашия законопроектъ. При тая училищна система, която имаме у насъ, създадоха се интеллигентни сили, които не могатъ да намѣрятъ подходяще иласиране на своя трудъ и въ тѣхно лице имаме хора, изпаднали въ безработица.

Най-после ние имаме единъ особенъ родъ безработни въ лицето на бѣжанцитѣ, които идатъ отъ Македония и Тракия, на които положението е малко по-особено и за които, както е известно на всички ни, държавата е поела почти всичко върху себе си, за да може да имъ подпомогне презъ всичкото време, докато тѣ бѣдатъ настанени на работа, безъ да има законъ за настаняването на хора, които иматъ нужда отъ работа.

При туй положеніе у насъ, както бѣгло го изтъкнахъ, за себе си азъ ще кажа, че съ този законопроектъ за настаняване на работа и осигуряване при безработица, ние изпреварваме времето; ние създаваме единъ законъ, който ще съответствува на оня стопански моментъ, въ който, може би, България, по силата на своето стопанско развитие, ще се намѣри следъ петъ или десетъ години. Но толкова по-добре. Това е едно превантивно средство, за да не се явява и у насъ така спорадически безработицата, както тя се е явявала и продължава да се явява още въ индустриалнитѣ европейски държави.

Какви видове безработица има и кой видъ цели законопроектътъ? Има субективна и обективна безработица. Субективната безработица може да се дължи на неспособностъ и на нежелание да се работи. Неспособността може да бѣде физическа, душевна и морална; нежеланието може да бѣде или отвръщане къмъ работата, което на нашъ езикъ значи мързелъ, или поради стачки и локаути, които не даватъ възможностъ на работника да работи. Обективната безработица може да се дължи или на невъзможностъ да се намѣри работа, или на липса на работа. Невъзможността да се намѣри работа има тамъ, където нѣма създадена една добра организация за търсене работа на онѣзи, които се нуждаятъ отъ такава. Точно тая обективна безработица цели да премахне законопроектътъ, като се настанятъ на работа нуждаещитѣ се. Може да липсва работа, когато предприемачитѣ не дава такава по свое лично разбиране, по свое стопанско разбиране; може да липсва работа, когато предприемачитѣ, и да желае, не може да даде работа, поради причини, които човѣчката воля не може да преодолѣе, поради така нареченитѣ елементарни причини, поради това, че има обществено-политически причини или общостопански причини, или най-после поради това, че има нарушение въ равновѣсието на търсенето и предлагането. Тия два вида безработица съществуватъ, но насъ ни интересува обективната безработица, тази, която не зависи отъ индивидуалнитѣ качества на предлагания работникъ, който не зависи отъ предпримача, който дава работа. Когато по обществено-политически причини, така, както това може да бѣде презъ време на една война; когато по стопански и технически причини, така, както бѣше непосредствено следъ войната; когато по причина на революция въ страната бѣде сирѣща работата въ това или онова индустриално заведение, въ такъвъ случай на държавата се пазага дългъ да вземе подъ своя закрила всички онѣзи, които евентуално биха останали безъ работа и безъ подкрѣпка.

Какви средства могатъ да се употребятъ, за да се боримъ съ безработицата? Съ нашия законопроектъ ние възприемаме едно отъ най-съвършенитѣ средства — държавата да се намѣсва и съ силата на своята властъ и авторитетъ, на първо мѣсто, да подпомогне работника, който се намира въ безработица. Досега сѣ не употребявали средства, бихъ казалъ, примитивни, субективни, средства, които самъ работникътъ може да си намѣри. Тѣ сѣ така нареченитѣ лични средства. Работникътъ самъ ходи, хлону по каинитѣ и търси работа дотогава, докогато намѣри такава, каквато ще му хареса. Работникътъ може да се обърне къмъ частни бюра, каквито и у насъ съществуватъ, и които срещу известно възнаграждение търсятъ и намиратъ работа на оногова, който се нуждае отъ такава; той може да се обърне и къмъ работническитѣ организации, които, като иматъ присърце преди всичко интереситѣ на своитѣ членове, създаватъ сами за себе си свои

бюра, търсят сами къде се откриват длъжности и вакансии и нареждат своите хора, останали без работа. По тоя начин работническите организации покривателствуват при безработица работниците. Със законопроекта, казвамъ, се намъва държавата. Преди да се намъси държавата, могаат да се намъват общините — общината да се грижи и да намира работа на своите хора, които сж въ безработица. Най-после общините или държавата могат изкуствено, не поради неотложни нужди, да създадат работи отъ публиченъ характеръ, като прибързват да почнатъ строежи на здания, на линии или съчено на гори и т. н., за да може въ даденъ моментъ една частъ съ работниците, които сж без работа, да бжде насганена и да намъри веднага своята прехрана. Може да се приеме, че това стана и у насъ — макаръ не напълно да съответствува — съ създаването на трудовата повинностъ, понеже една отъ причините — не толкова причината — която предизвика създаването на трудовата повинностъ, бже да се намъри работа на една грамчдна частъ отъ хората, които по онова време напуснаха армията и за които се счете, че най-добре биха могли да бждатъ използвани въ този новъ институтъ.

Презъ 1921 г., м. май, въ Англия Лойдъ Джордж издаде закона „Нейшнълъ Асюрансъ актъ“, съ който на времето осигури 13.000 работници, които стояха дотогава въ безработица. Това е, може би, първият законъ, който предизвика по-нататък и въ другите държави подобенъ законъ, и който днесъ ни заставлява да бързае да уредимъ положението на работниците, които изпадатъ въ безработица.

Г. г. народни представители! Азъ смътамъ, че по-голямата частъ отъ въпросите, които ни интересуватъ по поставения на разглеждане законопроектъ, се изчерпиха. За да не ви отечавамъ, азъ не ще повтарямъ мислитъ, които се казаха отъ моите предшественици.

Ще се спира на една мисъл, която искамъ да подчертая не само предъ народното представителство, но и предъ гражданството и предъ работническото на България. Редицата закони, които преди мене г. Момановъ изреди тукъ, сж една система на социално законодателство, която се дава отъ партията Демократически сговоръ, която днесъ управлява, която днесъ представлява нашата демокрация. Ако тази партия се вълнува отъ нуждите, отъ положението на работническото и му създава закони, било за 8-часовия работенъ денъ, било за обществените осигуровки, било за хигиената и безопасността на труда, било за настаняване на работа и осигуровка при безработица — то това е единъ показател, че тази демокрация, която се заражда или продължава да живее въ сръдата на Демократическия сговоръ, не е една студена, бездушна, капиталистична, както се изразяватъ ние отъ ляво, демокрация, но е една демокрация, която се вълнува отъ същитъ мисли, отъ същитъ чувства, които вълнуватъ работника, който се намира тамъ долу при най-тежки условия на живене. Няма защо да се сърдимъ, няма защо да се дразнимъ, когато въ този родъ законодателство ние намираме действително допирни точки, намираме условия, поне тукъ въ Парламента, да можемъ да погледнемъ по-трезво единъ на други като отдалени представители на партийни групи и да си дадемъ съ трезвостъ по-правиленъ отчетъ за онова, което се създава тукъ. Така можемъ по-правилно да характеризираме политическата група, която днесъ е управляваща, а утре ще бжде опозиционна, като каква се явява тя въ нашия общественъ и държавенъ животъ, следъ като България е преживяла катастрофи и има извъредно голяма нужда отъ по-скорошното си вътрешно заздравяване, било то морално, политическо или стопанско. Азъ мисля, че всеки единъ, който би билъ на мѣстото на управляващитъ днесъ, не би намърилъ други реални възможности, за да изтъкне голъмото си внимание къмъ нуждите на работниците. Азъ смътамъ — като говоря, разбира се, за себе си искрено — че се прави всичко възможно, което нашата демокрация може да даде, при условие да се запази сегашния строй на държавата, при който ние разбираме, че тя тръбва да продължава да се развива и напредва. Никой на наше мѣсто не би могълъ да намъри по-широки реални възможности отъ тези, които се даватъ съ редицата закони, които гласувахме и които ще гласуваме, за да се подпомогне на работническитъ маси. За онези, които иматъ уши да слушатъ и които не разглеждатъ това законодателство отъ тѣсно партийно гледище, а го разглеждатъ отъ държавническо и обществено гледище, то показва, че и въ сръдата на демокрацията не може да не съществува единъ идеалъ такъвъ, какъвто съществува въ сръдата на социалната демокрация или въ сръдата на Комунистическата партия, която има предъ видъ едно положение въ много по-далечно бъдаще, раз-

лично отъ положението, което днесъ преживяваме или което утре можемъ фактически да имаме. Този идеалъ е общъ, той е единъ, само че пътищата, по които го догонваме, сж различни.

П. Деневъ (р): Но този идеалъ, за който говорите да не е като тези? (Сочи комунистичитъ)

Д-ръ Й. Фаденхехтъ (д. сг): Работническо-селско правителство е техния идеалъ.

Н. Рачевъ (д. сг): Ще се обясня. — Този идеалъ е освобождение на човѣка отъ всички форми на гнетъ, на експлоатация, премахване на социалното неравенство. Това го казвамъ не отъ себе си, това го казвамъ отъ името на май-голямата частъ отъ нашата братия. Не съмъ приказвалъ по туй съ всички наши другари, но мога да засвидетелствувамъ за себе си, че се въодушевлявамъ отъ този идеалъ и че този идеалъ не може да не бжде усвоенъ отъ насъ, защото този идеалъ ни импулсира да градимъ законодателство такова, каквото е социалното законодателство, и въ други области на живота, дето пакъ да намираме помирните, дето пакъ да намираме допирни точки, и като се въодушевляваме отъ благото на България, да я тласкаме по пътя на прогреса. Ние желаемъ, въодушевлявайки се отъ този идеалъ, да създадемъ такъвъ държавенъ и социаленъ строй, при който да има максимумъ свобода, максимумъ солидарностъ и който да обезпечава максимумъ благополучие. Ратникътъ за свободата — това е демокрацията въ всичките държави презъ всички времена до последния моментъ, въ който ние живѣемъ; ратникътъ на солидарността — това е пакъ демокрацията. Ние заявяваме въ всяка речъ, ние пишемъ въ всяка статия, ние пишемъ и въ първата страница на нашата програма, че желаемъ обществена солидарностъ, че я търсимъ и че ние се стремимъ да я насаждаме дотолкова, доколкото силитъ ни позволяватъ, защото разбираме, че само чрезъ нея ние бихме могли действително да правимъ по-малко грѣшки, когато управляваме, да правимъ по-малко грѣшки, когато сме въ опозиция, да намираме сили въ себе си, особено въ критически моменти, каквито днесъ преживяваме, да си подаваме ръка, защото въ края на крайщата всички ние сме граждани на една държава, членове на единъ народъ. Всеки гражданинъ ще може да се чувствува като човѣкъ, когато създава около себе си една по-мека атмосфера, за да може действително всички граждани да работятъ въ съгласие и въ солидарностъ. Азъ не бихъ могълъ да се съглася по никакъвъ начинъ да се монополизира отъ който и да е партия единъ подобенъ идеалъ. Азъ не бихъ се съгласявалъ да излъже социалдемократъ, който се въодушевлява отъ учението на Карлъ Маркесъ, да заявява, че по социалнитъ въпроси само той е компетентенъ, че само той има монопола да покривателствува тия, които иматъ нужда отъ социално законодателство.

Г. г. народни представители! Партията Демократически сговоръ, създадена следъ голъмитъ събития, които преживяваме въ продължение на редица години, не само отъ 9 юний пасамъ, търси да намъри пътищата, по които да се развива прогресивно нашата държава. Демократическиятъ сговоръ, като нека нашата държава да се развива прогресивно, не може да бжде надѣсно, а тръбва да бжде надѣво — да се изрази съ тия думи, съ които обичаме ние да си служимъ въ нашия Парламентъ. Какво значи надѣво? Надѣво не значи да се хранимъ съ утопии и да насаждаме въ душитъ на масата утопии, които ти по никакъ начинъ не може да разбереш, а значи да караме маситъ да се задоволяватъ съ онова реално, възможно, което може да се даде съ законодателството. И когато единъ работникъ обективно наблюдава, свободно мисли и критикува, азъ смея да вървамъ, че той не може да остане индеферентъ къмъ онова, което днесъ се прави, което днесъ се дава съ законодателството, защото то засѣга преди всичко неговитъ лични интереси. Та неуже ли тръбва да дойдатъ непременно социалдемократитъ да управляватъ, за да се създаде такова законодателство, което да съответствува на нуждите на работническото? Та неуже ли тръбва непременно да стане революция, да взематъ комунистичитъ властта съ сила следъ една гражданска война и да насадатъ икакъвъ селско-работнически републикански строй, за да се създаде това законодателство? Ние се въодушевляваме отъ желанието да разберемъ нуждите на работническата маса, такава каквато я имаме, и да ѝ се приточимъ на помощъ дотогава, доколкото това е възможно на партията, която въ дадения моментъ управлява. Азъ мисля, че излагамъ въпроса достатъчно обективно, за

да се разбере, че се въодушевяваме и ние отъ онѣзи стигмули, които движатъ представителитѣ на работничеството въ нашия Парламентъ. Не е права мисълта, която се поддържа предъ малко, какво работничитѣ, безразлично отъ коя професия сж, трѣбва непременно да бѣдатъ покровителствувани отъ дадена политическа партия, за да могатъ тѣ, чрезъ своитѣ организации, да прогресиратъ, да се борятъ, за да достигнатъ своя идеалъ и да си извоюватъ единъ по-носещъ човѣшки животъ. Азъ усвоявамъ идеята — това проповѣдвамъ въ речитѣ си, отъ това се въодушевявамъ, когато се намирамъ между съответнитѣ групи на дадени организации — и разбирамъ, че ако ние некаме да бѣдемъ действително полезни като общественици, като граждани, като държавници, на ония, които се намиратъ въ по-лошо материално и икономическо положение, на работничитѣ, би трѣбвало като партии да стоимъ по-настрана отъ тѣхнитѣ чисто професионални разбирания, тежнениа и интереси. Защо менъ, желѣзничаръ, да ме заставляватъ непременно да принадлежа къмъ Социалдемократическата партия, за да бѣда членъ на Желѣзничарския съюзъ?

Г. Пенчевъ (с. д): Кой ви заставлява?

Х. Стояновъ (к): Точно това се върши сега отъ васъ, г. Рачевъ.

Н. Рачевъ (д. сг): (Къмъ Г. Пенчевъ) Моля Ви се, ще Ви отговоря. Азъ Ви послушахъ отъ тамъ, търпѣхъ, защото знаехъ, че ще ми дойде редъ да говоря. Заповѣдайте следъ мене, елате, приказвайте и въ тѣзи приказки ще намѣримъ иѣщо общо, за да можемъ да работимъ заедно, макаръ че тѣй различно приказваме, както си мислите Вие, на пръвъ погледъ.

Та казвамъ: ако азъ съмъ желѣзничаръ, ако азъ съмъ запасенъ офицеръ, ако азъ съмъ инженеръ, рудокопачъ, защо непременно е необходимо, за да напредвамъ въ своята професия, да търся покровителството само на дадена партия? Не е ли най-правилното, не е ли най-доброто, най-рационалното и най-целесъобразното, ако азъ, като членъ на дадена професионална организация, взема неутрално поведенне къмъ всички партийни организации въ страната? Това е идеалното и къмъ него трѣбва да се стремимъ.

П. Алековъ (с. д): Не можете да кажете на работника да не се интересува отъ политическия животъ въ страната, но професионалната организация трѣбва да е неутрална и независима отъ политическитѣ партии.

Н. Рачевъ (д. сг): Г. Алековъ! Не е тази моята мисълъ. Азъ мога да взимамъ въ дадена партийна организация като отдѣленъ членъ на нашето общество, по не е необходимо като бѣда въ една професионална организация, да ме таксуватъ непременно като членъ на дадена политическа партия. Това е моята мисълъ; това говоря азъ. Вие можете да имате въ Желѣзничарския съюзъ, ръководенъ отъ социалдемократитѣ, хора, които да симпатизиратъ на Демократическия сговоръ, тѣй както въ организациитѣ, ръководени отъ Демократическия сговоръ, може да има социалдемократи, каквато организация е съюзътъ на запасното офицерство, макаръ че не е чисто професионална. Ние имаме запасни офицери социалдемократи, които се въодушевяватъ отъ оная идея, която е пригърналъ Съюзътъ на запасното офицерство, които предпочитатъ да се числятъ въ тази организация, защото вѣрватъ и се надѣватъ, че по нейния ижтъ, като по-правиленъ, непременно ще постигнатъ повече за себе си.

С. Василевъ (д. сг): И за България.

Н. Рачевъ (д. сг): Такова е положението на желѣзничаритѣ, такова е положението на телеграфопощенскитѣ чиновници, на учителитѣ, на миньоритѣ, на обикновенитѣ работници въ дадено предприятие и пр. Тази мисълъ трѣбва да си пребива ижтъ въ нашата държава, ако искаме действително да излѣземъ отъ она омагьосанъ кръгъ, всѣка една партия да смѣта, че е запазила периметъръ за дадено число граждани на България и че само тя трѣбва да действа въ този запасенъ периметъръ. Това не може по никакъ начинъ да бѣде възприето лично отъ мене, защото не допринася за правилното развитие на нашата държава. Може да съмъ еретикъ, но азъ говоря това, което мисля, и считамъ, че съмъ длъженъ да говоря тѣй, както мисля. Но имаме сега и другъ моментъ. Преди мене г. Мошановъ каза: съществува Желѣзничарски съюзъ, а редомъ

съ него сега се създава другъ съюзъ като противодействие. Защо? Трѣбва да си го обяснимъ. Сигурно — и това е истината — една частъ отъ хората, които сж желѣзничари, по редице причини не могатъ да усвоятъ тия разбирания, които иматъ ония, които водятъ Желѣзничарския съюзъ, защото тѣй както азъ го познавамъ, Желѣзничарскиятъ съюзъ не е неутраленъ.

П. Алековъ (с. д): Кой ти каза това? Това не е вѣрно.

Н. Рачевъ (д. сг): Ще ви го докажа съ членската книжка, за която г. Мошановъ преди мене приказва. И азъ лично знамъ нейното съдържание.

П. Алековъ (с. д): За кога говорите?

Н. Рачевъ (д. сг): Говоря за юлий и августъ 1923 г.

П. Алековъ (с. д): Ако говорите за последната година, не можете да намѣрите нито единъ фактъ, който да потвърди Вашата теза.

И. Лѣкарски (д. сг): Може много иѣщо да се каже, ако почнемъ да приказваме.

П. Алековъ (с. д): Вие ходите всѣки день въ учрежденията, за да гоните държавнитѣ служители — това може да се каже за Васъ. И ако е дума да се каже кой се бърка въ тѣзи организации, азъ ще ви кажа, че вие партизанствувате. Защото вашиятъ министъръ Молдовъ съше заявява предъ управителния съветъ на Телеграфопощенския съюзъ: „Азъ широки социалети не мога да ги търпя на отговорни длѣжности“. Това е партизанство.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Алековъ! Имамте думата, седнете на мѣстото си. Оставете оратора да говори.

П. Алековъ (с. д): Г. председателю! Защо само на мене казвате? Защо не направите бслѣжка и на г. Лѣкарски? Защото е отъ болшинството ли? Вие трѣбва да бѣдете безпристрастенъ.

Н. Рачевъ (д. сг): Г. Алековъ! Когато сте излизали да говорите тукъ, на трибуната, азъ съмъ Ви уважавалъ и съмъ Ви изслушвалъ съ най-голямъ внимание. Излѣзълъ съмъ на трибуната не за да разправамъ партизански работи, а за да изкажа мнението си по единъ въпросъ. Имайте добрината да ме изслушате, и следъ това вземете думата да ми отговорите и азъ ще Ви изслушамъ. Това, което правите, не е въ реда на ижщата, не е хубаво. Апострофъ е едно, а да приказвате по петъ минути е друго.

П. Алековъ (с. д): Азъ на Васъ не отговарямъ, а на г. Лѣкарски, който ме апострофира.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Това не е позволено, г. Алековъ.

Н. Рачевъ (д. сг): Ако се е явила пуждата да се създава новъ съюзъ, той, значи, не е плодъ на Демократическия сговоръ и не е плодъ на комуниститѣ отъ Бургазъ, както изтъкна г. Газасовъ предъ малко. Не, той е плодъ на една вътрешна борба, която съществува въ желѣзничарското съсловие вполнѣ; той е плодъ на желанието на една частъ отъ желѣзничаритѣ да се противопоставятъ на всички онѣзи разбирания, които сж се обособили въ съществуващия Желѣзничарски съюзъ. Какво е моето мнение въ случая?

Г. Дановъ (с. д): Азъ мога да се пова на басъ съ Васъ, че щомъ Демократическиятъ сговоръ напусне властта, нито поменъ иѣмъ да остане отъ демократическия желѣзничарски сговоръ.

Н. Рачевъ (д. сг): Това ще покаже бъдащето, г. Дановъ.

Г. Дановъ (с. л): Така е било съ всички организации, създадени презъ властвуването на тая или оная партия, както бѣше наиследъкъ и съ дружбашкитѣ професионални организации.

Н. Рачевъ (д. сг): Ще зависи отъ това, какви ще бѣдатъ въ бъдаще професионалнитѣ организации — дали ще бѣдатъ монополъ на една партия или ще се стремимъ да

ги направихъ неутрални, надпартийни. Това е, което третирамъ тукъ.

Г. Пенчевъ (с. д.): Не е монополъ. Елате и вие да правите организации.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г-да! Изслушайте това мнение на оратора, макаръ че не сте доволни.

Г. Данаиловъ (д. сг): И между насъ ще израстватъ хора като г. Данова, г. Алекова и г. Пенчева. И ние ще направимъ такива съюзи. Не бойте се! Тия съюзи хора ги правятъ.

Г. Дановъ (с. д.): Направете ги, но безъ да цепите професията.

Г. Пенчевъ (с. д.): Направете ги, но не можете, не сте кадърни. За такива работи трѣбва идеализъмъ. Насъ ни боли. Това сж наши интереси.

Г. Данаиловъ (д. сг): Ще се помъчимъ и ние да възприемемъ тоя идеализъмъ.

Г. Пенчевъ (с. д.): Вие не можете да защитавате чужди интереси. Тамъ трѣбватъ жертви. Ние правимъ съюзи, но сме уволнявани по 30 пъти.

Н. Рачевъ (д. сг): Какво ще защитавате, г. Пенчевъ, това е ваша работа, обаче моето разбиране тукъ е, че ние трѣбва да оставимъ отдѣлнитѣ членове на дадени организации сами да мислятъ за себе си, защото гражданитѣ въ България сж порастнали толкова, за да нѣматъ нужда отъ опека. Това е моята мисълъ. Азъ лично и другаритѣ съ Демократическия сговоръ ще работимъ, за да създадемъ неутрални професионални организации въ България. (Ръкоплъскания отъ сговорнитѣ) Нека тѣ стоятъ на еграна и да не се каратъ, както ние се караме помежду си. Нека тѣ не се занимаватъ съ политика, защото ти нѣмаши конкретно да имъ донесе. Това е моето разбиране. Г. Руневски! Препрѣваме единъ боленъ моментъ, азъ го обяснявамъ. Създава се една контраорганизация поради наличността на една неутрална организация. Това е положението. Защо да си кривимъ думата? Ако сме искрени, дайте да се разберемъ.

И. Руневски (с. д.): Образцово неутрална организация създавате!

Н. Рачевъ (д. сг): Азъ поставямъ въпроса на разбирателство: дайте да свикаме конференция, дайте да свикаме конгресъ и да питаме, какво е желанието на желѣзничаритѣ и ако изберимъ точки на допирание, да съединимъ дветѣ организации и да образуваме една единна организация. Отъ туй ще спечели и желѣзничарското съсловие, и държавата, и желѣзничитѣ, и ние, които по-малко ще се разправяме тукъ помежду си, а ще вършимъ повече работа.

И. Руневски (с. д.): (Казва гѣщо)

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Руневски! Моля Ви, седнете на мѣстото си. Уважавайте Събраниято, уважавайте оратора, слушайте го, колкото и да Ви е неприятно.

Г. Данаиловъ (д. сг): Защо да е неприятно? Говори имъ истини и трѣбва да се съгласятъ съ тѣзи истини.

Н. Рачевъ (д. сг): Азъ бихъ отишелъ по-далече и бихъ ви казалъ на васъ отъ лѣво, които се възмущавате, че между насъ и между васъ въ нашитѣ идеали нѣма разлика и не може да има антагонизъмъ. Ние сами си го създаваме изкуствено.

Г. Пенчевъ (с. д.): Едно се приказва, друго се върши.

Н. Рачевъ (д. сг): Вие се борите за едно интегрално освободително движение, ние се боримъ като демократи за политическата свобода, за демокрацията. Къде е разликата? Тя може да бѣде или въ заблужденията, които ваши теоретици могатъ да изнасятъ като носители на чиста социална наука, или въ нашитѣ теоретици, които изнасятъ силата на демокрацията, която днесъ се налага по логиката на гѣщата като управление на държавитѣ,

Това е положението. Разсѣждавайте въ себе си колкото щете, и азъ рассѣждавамъ преди да приказвамъ тукъ. Азъ съмъ дошълъ до такова едно разбиране на политиката. Азъ съмъ новъ политикъ, не съмъ партизанистъ вадъ въ миналото и позволете ми да бѣда по-откровенъ, да нѣмамъ скрити цели. Мене не ме интересува дали Демократическиятъ сговоръ като партия ще управлява една или петъ години, дали ще бѣде въ опозиция — не ме интересува туй, а ме интересува преди всичко какво ние, събрани тукъ, ще направимъ за България. Отъ тази идея изхождамъ и като изхождамъ отъ тази основна идея, позволете ми въ своитѣ рассѣждения или въ рассѣжденията на други писатели и учени да търся допирни точки, за да намѣря единъ по-правиленъ изходъ отъ положението и да създадемъ въ България едно действително парламентарно управление и истински политически борби, а не тѣй, както съ били въ миналото, изродени въ котирийностъ и заслѣнено партизанство, за да дойдемъ отново до едно Добро поле и да се чудимъ тукъ какво да правимъ съ задължения и догори. Това е фактическото положение. И когато ви давамъ отчетъ за изминатото въ единъ периодъ отъ 45 години; и когато искамъ да намѣря изходъ, не мога ли азъ да рассѣждавамъ и да търся допирни точки — като казвамъ азъ, разбирамъ съ васъ, съ тѣхъ (Сочи земледѣлнитѣ) и съ всички заедно. Каква е моята целъ? Да величая Демократическия сговоръ като партия на демокрацията ли? Той достатъчно се величае съ дѣлата, които върши.

Отъ лѣвицата: А-а-а!

Н. Рачевъ (д. сг): Той достатъчно се величае съ чеството и здраво мислене на онѣзи, които го водятъ. Който не работи, само той не грѣши. Бѣдете обективни, работете да се създаде друга атмосфера у насъ и преспивайте гѣщата така, както сж, за да излѣземъ отъ тоя заблуденъ пътъ; инакъ пакъ ще се повтори историята, но съ окончателното загиване на България.

Какво е днешното положение у насъ, какво е положението въ европейския свѣтъ? Ние се намираме въ положение да могатъ логически и фактически да се обединятъ три основни сили. Първата е демократическата държава — ние я имаме, ние сме *par excellence* демократическа държава, такава, каквато иматъ по-голтѣмата частъ отъ европейскитѣ държави. Второ, ние имаме една, лона или добра, голѣма или малка, създадена вече национална култура. Това е единъ елементъ, който съществува и съ който трѣбва винаги да се справяме, когато искаме реално да рассѣждаваме и правилно да управляваме. Най-после ние имаме създаденъ отъ условията на днешната демократическа държава, така наречения трудовъ класъ, разпрѣснатъ по села и градове, въ фабрики и по ниви, който съ своитѣ рѣце работи и създава блага, наредъ съ труда на интелигенцията, израстенъ въ културна, идеологична форма, за да начертае като организаторъ онова, което трѣбва да се изплати отъ работника на нивата и въ фабриката, за да получимъ онуй благосъстояние, отъ което всички се нуждаемъ. Това е положението, това е, което имаме налице у насъ. Вие, Социалдемократическата партия, казвате, че сте нѣщо особено, макаръ да растете при скитнитѣ условия. Васъ ви създава буржоазията, васъ ви създава националната култура, васъ ви създаватъ тѣзи умове и рѣце, които работятъ за демократическата държава. Ето пакъ къде можемъ да намѣримъ точки на допирание. И действително, като се въздушевляваме отъ националната ни култура и като гледаме да поставимъ въ по-благоприятно положение всѣки единъ отъ трудящата се класа, било отъ интелигенцията, било отъ чернорабочия трудовъ класъ, ние ще бѣдемъ на една здрава почва, върху която ще можемъ да хвърлимъ мостове и върху която почва можемъ да създадемъ здраво социално законодателство отъ какъвто родъ е и днесъ сложениятъ на разглеждане законопроектъ. Позволете и на насъ, които не принадлежимъ на лѣви течения, да се въздушевляваме отъ идеалитѣ и разбиранията на тѣзи лѣви течения и доколкото можемъ съ своето приказване, съ своето действие, съ своето влияние ако бихъ могълъ тѣй да се изразя, да разпространимъ да насѣждаме една частъ отъ тѣзи идеали и да изглаждаме онѣзи остротти, които политическиятъ животъ у насъ въ продължение на 45 години е създавалъ. Защо и ние да не го правимъ? Къде сж грѣшкитѣ? Има грѣшки — да ги потърсимъ, да ги намѣримъ. Но има реални, обективни условия вътъ отъ насъ, които ни позволяватъ действително да заработимъ въ тази посока. Бѣше време, когато се борѣха християнитѣ и достигнаха до автономията на своята душа, до своята морална автономия; бѣше време,

когато през френската революция хората се бориха и достигнаха до политическата автономия на личността. Днес е време — и то ще си върви напред, никои не може да го спре, нито Демократическият сговор, нито националликерите, нито широките социалисти, нито комунистите — своите превратни разбирания — днес е време за освобождаването на личността, за автономията икономическа и културна на човешката личност. Тази епоха преживяваме днес. То не става издвнък. За мене то е идеал — аз го нося във гърдите си. Но мене, като представител на Демократическия сговор, не ми преци да работя във тая смисъл и да не се въодушевявам от това икономическо и културно напредване, за да достигнем до тази автономия, която е борба във настоящия век. Защо на мене да се отнема това право, защото то да се дава само на хората от тлевият течения? Аз не мога ли да разсъждавам, аз не мога ли да се въодушевявам, нямам ли същият разбирания за общото, каквито и вие имате? Съжитието е, но разликата е във едно. Когато аз правя тия разсъждения, пред мене винаги стои България, а когато вие правите тия разсъждения, пред вас стои свѣтътъ — пѣщо общо, пѣщо неопредѣлено, пѣщо във рамки невякарано.

П. Аленовъ (с. д.): Ние сме жертвували партията си за България. Ние сме дали хиляди доказателства, че и ние гледаме така.

Н. Рачевъ (д. сг.): Ще Ви отговоря. — Следователно, във този родъ на мисли, аз очаквамъ отъ васъ, социалдемократитѣ, да се обновите, тъй както се обновяваме и ние.

Г. Пенчевъ (с. д.): Никога не сме били във тинята.

Н. Рачевъ (д. сг.): Ако вие фактически се стремите къмъ обновление, вие не можете да не манипулирате съ реалното. Туй реално ние трѣбва да го разберете и трѣбва да изхождате отъ същата идея за здрава България, която идея преди всичко всички трѣбва да си въодушевява. Преди да има интернационалъ, има България, има българии. Ако ние тукъ сме добре, ще имаме интернационалъ; ако сме зле, пѣма да има и България, пѣма да има и интернационалъ — разберете го.

Г. Пенчевъ (с. д.): Вие запомнете това.

Н. Рачевъ (д. сг.): И както вие работите за втория интернационалъ, позволете и на насъ да работимъ за женевикия интернационалъ въ лицето на Обществото на народитѣ, където ние излизаме предъ цѣль свѣтъ съ културата, съ разбиранията, които ние, като демокрация, изповѣдаме и носимъ, за да създадемъ блага за нашия народъ.

Н. Тарашмановъ (к.): И вие имате интернационалъ; следователно, не може да обвинявате социалититѣ и комуниститѣ.

Н. Рачевъ (д. сг.): Имаме го, и съ него ще си служимъ винаги, когато това ще е отъ полза за България.

Н. Тарашмановъ (к.): И ние, комуниститѣ, и социалититѣ имаме интернационали и съ тѣхъ ще си служимъ.

Н. Рачевъ (д. сг.): За да се разбере още по-ясно, защо азъ съмъ партизанинъ на едно идейно разбирателство, което можемъ да имаме, въпреки всички лоши настроения, които естествено или изкуствено се създаватъ помежду ни, казвамъ ви следното. Днесъ, следъ ужаснитѣ катастрофи на войната, ние сме завладѣни силно отъ първичнитѣ нужди за нашето съществуване. Ние превърнахме произието „гражданинъ“, като ратникъ на свободата, въ произието „работникъ“; ние отнехме личността му и възкресихме функцията му. Ето едно заблуждение. Дали това е правилниятъ развой на човѣшкото общо и на българския народъ частно, е единъ голѣмъ въпросъ. Дали ние ще продължаваме по-напредъ да се наричаме работници, за да бъдемъ сетне пълноправни граждани, или сме раз екселенсе граждани преди всичко, а следъ туй работници; дали ние сме личности, признати отъ демокрацията като личности, или непременно трѣбва да изпѣлваме дадена функция и по нея да се съди каква личностъ представляваме въ обществото? Оцѣзи, които искатъ да се покровителствува труда, или оцѣзи, които се трудятъ, считатъ, че работницитѣ сж преди всичко граждани, а всички останали — като не включватъ вътре даже и интелегенцията, която не се счита за работникъ — считатъ

ги за неграждани, неличности, за неполитически мъже. Това заблуждение, по моео разбираие, трѣбва да се отстрани и къмъ туй ние се стремимъ.

Нѣкой отъ социалдемократитѣ: Това сж Ваши възгледи.

Н. Рачевъ (д. сг.): Може да казвате, че ние възкресяваме старото. Не! Ние подкрѣпяме всичко онова старо, което е здраво и косто може да се въпрегне да работи за общото благо и щастие. И ако съ понятията „гражданинъ“ и „личностъ“ азъ съмъ силенъ, азъ ще продължавамъ да си служа съ тѣхъ, безъ да съмъ длъженъ да ги превърнамъ въ функция, въ „работникъ“, както вие мислите, че е модерно, че трѣбва да ги насадите, за да се считаме неспремѣнно напреднали или социално развити. И ние, наредъ съ васъ, наредъ съ всички, които мислятъ за отечеството, се боримъ за духовния ръстъ и за разцвѣта на личността, дето и да се намира тя, защото само съ такива личности ние можемъ да приказваме за едно обединение било между политическитѣ партии, било между професионалнитѣ организации, ако щете и между социалнитѣ групировки. Въодушевени отъ тая идея, ние създаваме закони отъ такъвъ характеръ, отъ какъвто е този, който днесъ разглеждаме и има да гласуваме. Този законъ цели да не остави човѣка да мре отъ гладъ на улицата за срамъ на вѣка въ който живѣемъ; този законъ цели да допринесе, макаръ една капчица, за духовния ръстъ, за духовното издигане и за разцвѣта на гражданина у насъ. Всичко останало, което се приказва е демагогия. Отъ тази демагогия, съ която се храни народа въ продължение на толкова години, ние само зло сме видѣли. И азъ пакъ повтарямъ: ако има работници, които да мислятъ правилно, които да сж освободени отъ странични влияния, тѣ не могатъ да не доловятъ това, което азъ изнасямъ тукъ и не могатъ да не се въодушевятъ отъ този законъ, който третира материя, която се отнася до тѣхнитѣ интереси. Защо ме интересува единъ работникъ, та искамъ да се грижа за него? Азъ се интересувамъ отъ него, защото имамъ съзнанието, че и той преди всичко е човѣкъ като мене, че и той е единъ голѣмъ елементъ днесъ за създаване стопански блага и за стопанското развитие. Следователно, той има право да иска, щото този, който управлява — последниятъ е и длъженъ — да се вгледа въ него, да го третира на равни начала като равноправно човѣшко същество, за да може да изиска отъ него оная трудоспособностъ, която най-добре ще осигури общото благоденствие.

Х. Стояновъ (к.): Само работническото правителство ще стори това.

Н. Рачевъ (д. сг.): Като дойде работническото правителство, ще направя туй, което направиха Ленинъ и Троцкий въ Москва и Петербургъ, т. е. вие ще си управлявате като буржоазно правителство раз екселенсе; съ всичката му мизерия, мръсотия и некадѣрностъ, а работницитѣ, както каза г. Мошановъ — а при другъ случай г. Мишайковъ го доказа съ редица статистически данни — пакъ ще си тъне въ нужди и неволи. Ако искате да приложите диктатурата на пролетарията, то е друга работа; ние туй не желаемъ.

Ние, като партия, нѣмаме опредѣлена физиономия като партия само на работници, или на селяни, на грънциари, на рудокопачи и т. н. Ние прибираме въ вапата среда всички граждани на България, безразлично каква професия иматъ; всеки единъ е свободенъ да мисли както иска: ако му харесва да дойде въ Сговора, да заповѣда — ще го приемемъ. Ама билъ той работникъ — та какво! Работникътъ може да бъде и демократъ, работникътъ може да бъде и въ Демократическия сговоръ. Неужели всички работници трѣбва да бъдатъ въ работническата партия? Това е заблуждението ви. По тоя пътъ дохожда развратътъ на народа ни и, вървейки по него, ние никога пѣма да създадемъ въ нашата политическа история един здрави традиции, за да могатъ поколѣбията да се опиратъ на тѣхъ и да усвършенствуватъ националния ни битъ. Тамъ гдето има свободна и развита личностъ, тамъ има и свободна и развита държава. Това е нашиятъ идеалъ; въ туй направление ние работимъ. Това именно ние вършимъ всеки пътъ, когато ни се удаде възможностъ — било съ закони, било съ речи, било на събранията, които правимъ, било съ нашитѣ брошури, безразлично къде и какъ.

Г. г. народни представители! Въ този редъ на мисли азъ искамъ да подчертая, че съ редицата закони, които

ние тукъ създадохме въ продължение на една година, ние целимъ да се ориентираме, да нагледнемъ всредъ трудящитъ се маси, както вие ги наричате, да видимъ тѣхното положение такова, каквото то е фактически, и отъ името на държавата, такава каквато тя е днесъ, да имъ помогнемъ доколко, докоякото силитъ и позволяватъ, за да има и всредъ тѣхъ животъ. (Къмъ крайната дѣвица) Ако вие не се въодушевявате отъ тия идеи и ако искате да създадете отъ работниците заслѣпени партизани и да имъ обрнете мозъцитъ и мислитъ срещу държавата, бъдете увѣрени, че вие винаги ще срещнете нашитъ ръце и нашитъ гърди. Ние ще унищожаваме всички домогвания, които желаятъ да отнематъ възможността на работника да живѣе и да се проявява така, както модерната държава му дава възможност да живѣе и да се проявява, както това е въ Европа, въ Америка, въ цѣлия свѣтъ.

Н. Тарашмановъ (к): Вие отнехте правата на две трети отъ българския народъ. За каква демокрация говорите!

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни) Нѣмате думата г. Тарашмановъ.

Н. Рачевъ (д. сг): Специално по законопроекта азъ има да направя само две малки бележки. Ние създаваме така нареченитъ трудови борси за търсене и намиране работа на безработни. Създаваме тия трудови борси редомъ съ инспектората по труда и имъ възлагаме грижата да настаняватъ работниците на работа, да осигуряватъ безработнитъ и да се занимаватъ съ професионалното имъ образование. Единъ отъ законитъ отъ този родъ, който ни изтъкна г. Момановъ, е и законътъ за търговското и промишлено образование. Вамъ е известно, че съ този законъ се цели да се дадатъ на работника цѣрвични и по-високи познания по дадена специалност, за да може той отъ черноработникъ да се превърне въ квалифициранъ работникъ. Въ това отношение имаме съдействието на търговскитъ камари, които взематъ присърце работата, като основаватъ курсове и създаватъ специалности въ дадени професии. Трудовитъ борси, тѣй както ги създаваме съ този законопроектъ, по моео разбиране, не ще могатъ веднага да заработятъ. То е въпросъ на една голѣма организация, която не се обуславя само отъ паритъ, които ще даде държавата, ами се намира въ зависимость отъ условията, при които тия борси трѣбва да се развиватъ и цѣфтятъ. Азъ за себе си намирамъ, че ако ние, вмѣсто трудовитъ борси, бихме имали едно просто, обикновено регистриране при инспекторитъ по труда или при търговскитъ камари, които да държатъ смѣтка за работниците, които се намиратъ въ безработица, ние пакъ бихме могли да отговоримъ на нуждитъ на момента. Защото азъ изтъкнахъ, че въ момента, който преживяваме, у насъ, въ България, за безработица не може да се говори. Безработица у насъ можемъ да имаме

само спорадично, въ отдѣлни случаи, но никога като масово явление. Такава е нашата стопанска конюнктура. Тѣй че съставитъ на трудовитъ борси биха могли да се намалятъ. Тѣ ще се развиватъ съобразно съ условията. Засега бихме могли да се задоволимъ съ една регистра- тура при съответнитъ инспекторати по труда.

Въ чл. 30 отъ законопроекта, алинея втора, се казва: (Чете) „Находящиятъ се въ безработица работникъ или служащъ е длъженъ да приеме всѣка подходяща работа, която службата по настаняването му посочи, като подъ подходяща работа се счита оная, която съответствува на физическитъ му сили, не е опасна за здравето му“ и пр. Азъ намирамъ, че думитъ „която съответствува на физическитъ му сили“ ограничаватъ много работниците, които биха се явили на пазара като безработни. Азъ мисля, че ако този членъ се редактира така, че подъ „подходяща работа“ се разбира оная, която съответствува на физическитъ и интелектуални качества на работника, ние ще имаме една по-пълна редакция, която ще обхване не само черния работникъ, който си служи само съ физическитъ си сили, за да си изкара прехраната, но — и квалифицираня и интелектуалния работникъ. Мисля, че въ комисията ще може да се направи тази корекция.

Съ тѣзи думи, г. г. народни представители, азъ при- вършвамъ онова, което имахъ да кажа. Азъ се въодуше- вявамъ отъ желанието да изтъкна едно идейно разби- рание, което съмъ усвоилъ за себе си и въ името на което азъ работя и ще работя, за да можемъ по всички въ- проси, по които за разумнитъ хора може да съществува едно мнение, съ известни само нюанси, да се раз- беремъ и да си подпомагаме. Така ще можемъ да строимъ както нашата съвременност, така и голѣмото бъдеще на стопански и икономически развитя България. (Ръко- плѣскания отъ егзориститъ)

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. г. народни представители! Времето е напреднало, така че следую- щиятъ ораторъ, г. Георги Живковъ, ще остане да говори въ идущото заседание.

Съобщавамъ, че е внесено законодателно предложение отъ г. г. Тончо Думановъ и Христо Мирски за измѣнение и допълнение закона за подобрене земеделското про- изводство и опазване на полскитъ имоти.

Това предложение ще се напечати и ще ви се раздаде. Предлагамъ за утрешното заседание следния дневенъ редъ:

1. Докладъ на прошетарната комисия;
2. Всички законопроекти, които минаха на първо че- тене въ днешното заседание, ще бъдатъ на второ четене, и
3. Останалата частъ отъ днешния дневенъ редъ ще следва както си е.

Който приематъ този дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ ръка. Болшинство, Събранието приема.

Затварямъ заседанието.

(Затворено въ 19 ч. 45 м.)

Подпредседателъ: Д-ръ Б. ВАЗОВЪ

Секретаръ: Т. КОЖУХАРОВЪ

Началникъ на стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

	Стр.		Стр.
Отпуски, разрешени на народнитъ представители:			
Иванъ Каравановъ, Иванъ Петровъ, Параш- кевъ Димитровъ, Константинъ Бозвелиевъ, Александъръ Милковски и Костадинъ Пъдаревъ	343		
Питане отъ народния представител Тончо Велиновъ до министра на земледѣлието и държавнитъ имоти относно назначението и уволнението на горски стражари (Съобщение)	343		
Законопроекти:			
1. За допълнение на чл. чл. 16 и 17 отъ закона за търговско-индустриалнитъ камари (Трето четене)	343	1912 г. до 12 октомврий 1917 г. съ били изго- рени отъ пожара, избухналъ на 12 октомврий 1917 г. (Първо четене)	344
2. За извършенъ (свърхемѣтенъ) кредитъ на сума 600.000.000 л. (Трето четене)	344	4. За допълнение чл. 5 отъ закона за търговията съ външни платежни средства (Първо четене)	344
3. За освобождаване отъ отговорность отчетни- цитъ при Ямболското градско-общинско упра- вление и при училищното настоятелство, чиято отчетни книжка за времето отъ 1 януарий		5. За насичане и доставяне на 150 милиона раз- мѣчни мѣдно-никелови монети и изтегляне отъ обръщение единъ и дву-левоитъ банкноти (Първо четене)	344
		6. За настаняване на работа и осигуряване при безработица (Първо четене — продължение разискванията)	345
		7. За измѣнение и допълнение закона за подо- брене на земледѣлското производство и опаз- ване полскитъ имоти (Предложение на народ- нитъ представители Т. Думановъ и Х. Мирски) (Съобщение)	360
		Дневенъ редъ за следующето заседание	360